

Møte torsdag den 4. november kl. 10

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n (nr. 12):

1. Innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. S. nr. 12 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 30 (1998-1999))
2. Interpellasjon fra representanten Erik Solheim til utenriksministeren:

«Storparten av jordas befolkning bor i Asia. Asia-tiske land står for en dramatisk økende andel av verdensøkonomien. En rekke land har tatt lange skritt i demokratisk retning samtidig som flere av verdens farligste konfliktområder befinner seg i Asia. Den svenske regjering framla nylig en svensk Asia-strategi som er behandlet av Riksdagen. Formålet er å ruste det svenske samfunnet for en framtid der Asia spiller en betydelig større rolle. I Norge er tvert imot vår næringslivsrettede Asia-plan blitt gjemt bort.

Vil Regjeringen etter svensk mønster utvikle en samlet norsk Asia-strategi der det drøftes hvordan Norge kan forberedes på «Asias århundre» gjennom en helhetlig gjennomgang av språkopplæring, kultur, universitetskontakt, eksportmuligheter, næringslivssamarbeid og utenrikspolitikk?»

3. Interpellasjon fra representanten Marit Nybakk til utenriksministeren:

«Kontroll med spredning av atomvåpen, og vilje til å eliminere atomvåpen og andre ødeleggelsesvåpen, må være et viktig mål for det internasjonale samfunnet. Det er derfor foruroligende at Russland ikke ratifiserer START II-avtalen, og at det amerikanske senatet stemmer ned ratifisering av prøvestansavtalen. Atomopprustning i nye atomland og ukontrollert spredning av nukleært materiale skaper også internasjonal uro. 8-lands-initiativet New Agenda Coalition skal på ny opp i FN i høst, nå i en noe endret utgave.

Vil Regjeringen gå aktivt inn i forhandlingene i FN med sikte på å stemme for årets NAC-resolusjon?»

4. Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteavgjerd nr. 99/1999 av 30. juli 1999 om endring av Protokoll 31 til EØS-avtala om EFTA/EØS-statane si deltaking i den fireårige handlingsplanen til EU for å fremje sikrere bruk av Internett (Innst. S. nr. 9 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 98 (1998-1999))
5. Referat

Presidenten: Fra den møtende vararepresentant for Finnmark fylke, Einar *Johansen*, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte i Stortinget i dagene fra og med 16. november til og med 18. november for å delta som medlem av den norske delegasjonen til den 28. sesjon i Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon i Murmansk.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.

2. Andre vararepresentant, Inger Lise *Balandin*, innkalles for å møte i permisjonstiden.
3. Inger Lise Balandin innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Mimmi Bæivi.

S a k n r . 1

Innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. S. nr. 12 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 30 (1998-1999))

Johan J. Jakobsen (Sp) (ordfører for saken): Innstillingen til meldingen om nordisk samarbeid viser at det i Stortinget er bred enighet om hovedlinjene i det nordiske samarbeidet, slik det kommer til uttrykk gjennom Nordisk Råd.

Unntaket er Fremskrittspartiet, som mener Nordisk Råd i sin nåværende form bør legges ned eller omorganiseres. Men Fremskrittspartiet fremmer ikke noe forslag om å avvikle Nordisk Råd, og jeg er heller ikke kjent med at partiets representanter i rådet seriøst har reist spørsmålet om avvikling på sesjonene i Nordisk Råd.

Når vi drøfter nordisk samarbeid, er det viktig å presisere at samarbeidet innen rammen av Nordisk Råd bare er en del av det omfattende og tette samarbeidet som skjer mellom de fem nordiske land. Et godt eksempel på det fikk en for to uker siden da de nordiske lands felles ambassadekompleks i Berlin ble innviet. Dette samarbeidsprosjektet har naturlig nok vakt stor interesse, også internasjonalt. Her demonstrerer den nordiske regionen i «regionenes Europa» at fem land, med en felles nordisk identitet, har vilje og evne til å forene krefter om felles mål og oppgaver. Norden viser på denne måten også veg når det gjelder nye former for diplomatisk-politisk samarbeid.

Innvielsen av den felles nordiske Berlin-ambassaden den 20. oktober illustrerer også noe av bredden i det unike nordiske samarbeidet. Det er nemlig i kombinasjonen av det folkelige, frivillige samarbeidet og det offisielle samarbeidet at dynamikken i dette samarbeidet ligger. Ambassadekomplekset i Berlin og et forsterket nordisk samarbeid om bl.a. fredsbevarende operasjoner er to av flere eksempler på at det nordiske samarbeidet gradvis har fått en forsterket internasjonal dimensjon. Det er interessant å registrere at den positive utviklingen i samarbeidet har skjedd til tross for at de nordiske land har valgt ulike løsninger både når det gjelder sikkerhetspolitisk samarbeid og tilknytning til EU.

Til tross for ulike vegvalg når det gjelder NATO og EU, synes det å være stor vilje til å opprettholde og videreutvikle det nordiske samarbeidet. At dette samarbeidet, som nevnt, har fått en sterkere internasjonal profil, bl.a. gjennom samarbeidet i nærområdene og Europa for øvrig, er en naturlig utvikling sett på bakgrunn av det som har skjedd i Europa på 1990-tallet. Jeg deler ikke Fremskrittspartiets oppfatning om at de nordiske lands ulike vegvalg i EU-saken har gjort Nordisk Råd til et uegnet samarbeidsforum. Tvert om: Nettopp fordi de nordiske landene har valgt ulike tilknytningsformer, fungerer Nordisk Råd også som et nyttig forum for samråd og koordinering.

I meldingen om det nordiske samarbeidet, som er til behandling i dag, gir Regjeringen uttrykk for at det nordiske samråd har ført til felles nordiske holdninger og innflytelse på EUs lovgivningsarbeid, bl.a. på områder som miljø, forbrukervern, matvaresikkerhet og likestilling.

En hovedutfordring for Norden, og herunder Nordisk Råd, er å bygge bru over det gamle øst-vest-skiellet i Europa – ikke minst med tanke på å trekke Russland med i et bredt internasjonalt samarbeidsmønster. Det finske initiativet om den nordlige dimensjonen krever etter min oppfatning en felles nordisk oppfølging, bl.a. fordi de nordiske land gjennom den mangeårige fellesnordiske innsatsen i Baltikum, Nordvest-Russland, Østersjøregionen og det arktiske området har opparbeidet seg viktige erfaringer og kunnskaper og et bredt kontaktnett, som bør koordineres med utviklingen av den nordlige dimensjonen i EU.

Midtengruppen i Nordisk Råd har tatt et initiativ for å gjøre det nordiske samarbeidet til en aktiv partner i utviklingen av den nordlige dimensjonen. Den nordlige dimensjonen bør utvikles i samråd med både parlamentarikere, frivillige organisasjoner og eksisterende nordiske, baltiske og russiske nettverk. Den nordlige dimensjonen må med andre ord få en parlamentarisk og folkelig forankring.

Under Nordisk Råds sesjon i Stockholm kommende uke er globaliseringen og Norden tema for en egen debatt på grunnlag av en egen rapport om globaliseringens konsekvenser for de nordiske velferdssamfunnene. Den voksende uro over den destabiliserende kraft globaliseringen representerer, favner i dag nesten hele det politiske spekter. Det er viktig at Nordisk Råd har satt dette tema på den nordiske agendaen. Det er en stor utfordring hvordan en, bl.a. gjennom det nordiske samarbeid, kan gjenvinne den demokratiske og regionale kontrollen med globaliseringens negative sider.

Det norske formannskapet i Nordisk Råd tok i 1997 initiativet til et nordisk IT-politisk samarbeid. Under det islandske formannskapet er et eget ministerråd og en egen embedsmannskomite for IT-politikk etablert. Norden har som region en stor geografisk utfordring knyttet til den arealmessige spredningen av bosetting, arbeidsplasser og kompetanse. Mot denne bakgrunn blir en utbygging av informasjons- og kommunikasjonsteknologien, IKT, et viktig grep i arbeidet for å sikre næringsliv og bosetting i hele Norden.

«Den digitale allemannsretten» er i ferd med å bli etablert som begrep både i Sverige og i Norge, som et uttrykk for hvilket ambisjonsnivå en vil legge seg på når det gjelder den nye teknologien. Nordisk Ministerråd har tatt initiativ til at det på nordisk plan skal satses på samarbeid i Norden om bygging av IKT-infrastruktur og videreutviklingen av IKT, bl.a. innenfor utdanningssektoren.

Innenfor deler av Norden har det på 1990-tallet foregått en sterk sentralisering av næringsliv og bosetting. Både i Finland, Sverige, Island og Norge er politikerne opptatt av langtidsvirkningen av en fortsatt sterk sentralisering i Norden. Samarbeid om regionalpolitikken har i

flere tiår vært definert som et nordisk samarbeidsområde. Utviklingen på 1990-tallet vil trolig føre til at dette samarbeidet nå blir satt høyere på den politiske dagsordenen i Nordisk Råd. Dette er et område hvor de nordiske land virkelig kan dra nytte av å utveksle ideer og erfaringer. Det kan være grunn til å merke seg at da den finske riksdagen siste uke debatterte sentralisering og distriktspolitikk, ble det vist til den norske modellen og de ulike tiltak som den norske regjeringen har iverksatt for å motvirke den sterke sentraliseringen og legge til rette for en positiv utvikling i hele landet. Også når det gjelder dette samarbeidsområdet, vil utbyggingen av et allment tilgjengelig IT-nett i hele Norden være et framtidsrettet virkemiddel.

Det nordiske samarbeidet har de senere år gjennomgått en omfattende reformprosess. Siktemålet med denne prosessen har vært både å effektivisere og vitalisere Nordisk Råd og tilpasse rådets arbeid til de nye rammer som de nordiske lands medlemskap i henholdsvis EU og EØS setter.

Neste år har det gått fem år siden Nordisk Råd vedtok den nye organisasjonsstrukturen. Komiteen mener nå at tiden er inne til å evaluere reformprosessen og drøfte nærmere erfaringene med den nye rådsstrukturen. Blant annet vil det være nyttig å få en vurdering av i hvilken grad de nordiske lands tilknytning til EU og EØS har påvirket arbeidet i Nordisk Råd. Komiteen ber derfor om at Regjeringen i neste års stortingsmelding om det nordiske samarbeidet gir en vurdering av reformene og den nye strukturen som grunnlag for en behandling i Stortinget. Komiteen ønsker dessuten at delegasjonen til Nordisk Råd utarbeider en rapport om parlamentarisk erfaringer med den nye strukturen og utvidelsen av arbeidsområdet i lys av reformprosessen i Nordisk Råd og integrasjonsprosessene i Europa.

Jeg viser for øvrig til komiteens innstilling.

Marit Nybakk (A): Den årlige meldingen om nordisk samarbeid legger denne gangen avgjørende vekt på utviklingen og endringene i samarbeidet som følger av nye eksterne rammevilkår gjennom 1990-tallet. Både på ministernivå og i Nordisk Råd bærer arbeidet i økende grad preg av de utenriks- og sikkerhetspolitiske endringsprosessene i vårt grannelag og i Europa. Derfor snakkes det nå i nordisk sammenheng om nærområdedimensjonen og Europa-dimensjonen.

Mens det opprinnelige offisielle Norden-samarbeidet dreide seg om interne nordiske forhold, slik som felles arbeidsmarked o.l., preges arbeidet både i Ministerrådet og i Nordisk Råd i økende grad av samordning og samarbeid, som bl.a. skyldes de nordiske lands ulike tilknytning både til EU og til NATO.

Nærområdesamarbeidet kommer som en konsekvens av Sovjetunionens oppløsning og Murens fall. Her er Barentssamarbeidet, arbeidet i Østersjørådet og bidrag til å kvalifisere de baltiske stater til EU-medlemskap sentrale oppgaver for nordisk samarbeid.

Det er lett å slutte seg til meldingens understreking av at et hovedmål for nærområdesamarbeidet er å sikre fred

og stabilitet i et utvidet Norden. Både demokratisk, sosial og økonomisk utvikling er nødvendige forutsetninger for en slik stabilitet.

Det er ikke minst Nordisk Råd som har presset fram en opptrapping av Ministerrådets nærområdesatsing. Som en konsekvens av endrede forutsetninger, ikke minst integrasjonsprosessen i Europa, fikk Nordisk Råd i 1995 en ny organisasjonsstruktur der tidligere fag- og sektorutvalg er erstattet med tre hovedutvalg: Nordenutvalget, Nærområdeutvalget og Europautvalget.

Det er i Norges interesse å spille en aktiv rolle for å legge premisser for utviklingen i våre nærområder, også gjennom et nordisk samarbeid. Helt utrolige forandringer skjer. Vi opplever mangfold, demokrati, samarbeid og integrering, men også usikkerhet og uforutsigbarhet. Vi ser hvordan sosiale skillelinjer forsterker seg. En sølv-mur eller en fattigdomsmur – litt avhengig av hvor man står – går også gjennom våre nærområder, ikke bare lenger sør. Både i de tre baltiske statene og i Russland har vi fått nye sett med interne sosiale skillelinjer. Vi opplever at fattigdomsproblemet setter seg fast. Vi opplever langtidsledige og store grupper som er permanent fattige, samtidig som nye overklasser med ufattelig rikdom vokser fram. Mye av dette kan nok tilskrives mangelen på effektive forvaltninger og offentlige og sivile organisasjoner, men også få eller ingen tradisjoner med hensyn til privat næringsutvikling, økonomiske spilleregler og et demokratisk lovverk. Det er derfor viktig at Norden bidrar i samarbeid med EU til institusjonell fornyelse, og det er kanskje vel så viktig og et like effektivt bistands-element i samarbeidet med disse landene som innsprøyting av kapital.

Når det gjelder Østersjøregionen, representerer den én av de mest dynamiske regionene i Europa med et stort vekstpotensial. De nordiske land samarbeider også i Østersjørådet, som er viktig bl.a. på grunn av sin sammensetning, for her sitter de fem nordiske land med sin ulike tilknytning til EU, her er de tre baltiske stater, og her er Polen, Tyskland og Russland. Rådet holder på en måte Russland fast i nærområdesamarbeidet, og blir derfor også et viktig bindeledd mellom EU og Russland.

Etter modell av Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd er det etablert et Baltisk Ministerråd og en Baltisk Parlamentarikerforsamling. Samarbeidet mellom Nordisk og Baltisk Ministerråd er intensivert både på politisk nivå og på tjenestemannsnivå. Det siste året har det også vært en felles parlamentarikersesjon mellom Nordisk Råd og Baltisk Forsamling. Fra og med 1999 inngår også det arktiske samarbeidet i Ministerrådets nærområdeprogram. I april 1999 arrangerte Stortinget og Nordisk Råd i fellesskap den første parlamentariske Barentskonferanse i Alta.

Likevel er det nok Europa og EU-saker som er mest framtrepende, og som kommer til å bli det i det nordiske samarbeidet. EUs videre utvikling og takten i integrasjonsarbeidet berører alle de nordiske land, også Norge. Det er interessant at Regjeringen mener at det nordiske samarbeidet har ført til at felles nordiske holdninger og vurderinger har hatt innflytelse på EUs lovgivningsar-

beid, bl.a. på områder som miljø, arbeidsmiljø, forbrukervern, matvaresikkerhet, sysselsetting og likestilling.

I Nordisk Råds Europautvalg har vi bl.a. behandlet EUs sysselsettingspolitikk, innføring av euro, forbrukervern i EU, EUs utvidelsesprosess, Schengen og EUs nordlige dimensjon.

Det har vært viktig ved iverksettelsen av Amsterdamtraktatens bestemmelser å ha nær nordisk kontakt. Ikke minst er dette tilfellet i forbindelse med forhandlinger om den institusjonelle avtalen mellom EU på den ene siden og Norge og Island på den andre siden om Schengen.

De nordiske EU-landene vil i årene som kommer, i tur og orden inneha formannskapet i EU. Finnene har allerede vist tenner som EU-ledere og satt seg i respekt. Sverige kommer i lederposisjon våren 2001 og Danmark høsten 2002. Jeg savner en felles nordisk strategi for hvordan vi best kan utnytte de fordeler formannskapene åpenbart vil gi Norden som region, inkludert våre nærområder, også fordi medlemskap for de baltiske stater og Polen og flytting av Tysklands hovedstad til Berlin vil flytte tyngdepunktet i EU nordøstover.

Vi må i Norden sterkt bidra til at vi får en substans, et innhold i den nordlige dimensjon, og at det må innebære en fokusering på Nordvest-Russland, ikke bare Østersjøområdet. Vi må trekke EU inn i et forpliktende samarbeid nordover.

De siste to årene har forsvars- og sikkerhetspolitikken blitt satt på dagsordenen i Nordisk Råd. Det mest spennende vi kommer til å stå overfor framover på den sektoren, er EUs initiativ for en forsvars- og sikkerhetsidentitet. Med de ulike utgangspunkt de nordiske land har, både i forhold til EU, Vestunionen og NATO, vil dette temaet måtte bli sentralt og debattene også spennende i tida som kommer.

Jeg sa i mitt innlegg om nordisk samarbeid for et år siden at «limet i samarbeidet i Norden har vært kulturelle og språklige likheter, demokratiske samfunnsmodeller og sammenfallende verddivurderinger». Vårt felles verdigrunnlag, basert på bl.a. solidaritet, likeverd og demokrati, har muliggjort en nordisk samordning av holdninger, tiltak og politikk i ulike internasjonale fora, ofte med konstruktive og vellykkede resultater. Nordiske initiativ har preget utviklingen av arbeid, mål og virkemidler i en rekke flernasjonale institusjoner, langt utover det Nordens størrelse og geografiske plassering skulle tilsi. Eksempler på dette er Verdensbanken og IMF, reformer i FN-systemet og internasjonal handel. De nordiske land har bl.a. engasjert seg sterkt i videreutviklingen av det såkalte HIPC-programmet for å lette u-landenes gjeldsbyrde, og her er også kontakten ganske sterk inn mot de enkelte EU-land.

Til slutt: De endrede ytre og indre rammebetingelsene gjør at komiteen mener tida er inne til å drøfte nærmere erfaringene med den reformprosessen og den omstruktureringen som Nordisk Råd har gjennomgått på 1990-tallet, slik også saksordføreren understreker. En enstemmig komite ber derfor om at meldingen i 2000 gir en vurdering av situasjonen, og at delegasjonen til Nordisk Råd også utarbeider en egen rapport.

Dag Danielsen (Frp): Som representanten Jakobsen ganske riktig bemerket, har Fremskrittspartiet i en merknad til denne meldingen gjentatt vårt tidligere standpunkt, at Nordisk Råd bør legges ned. Det er en merknad og ikke et konkret forslag, og det skyldes at det ikke er noe flertall i denne sal for å fremme et forslag om nedleggelse. Vi fant det likevel riktig å legge inn en merknad om dette for å markere at vi vurderer den praktiske gjennomføringen av det nordiske samarbeidet annerledes enn flertallet i denne sal.

Det er ikke uenighet mellom Fremskrittspartiet og flertallet i Stortinget om betydningen av det nordiske samarbeidet. Norden er en sentral arena, også ifølge Fremskrittspartiets vurdering. Jeg vil imidlertid understreke at dette samarbeidet etter vår mening blir utmerket ivarettet på regjeringsplan. Det er få områder i verden hvor samarbeidet nettopp fungerer så godt som det gjør i Norden.

Slik det tidligere er blitt sagt bl.a. i denne sal, er Norge, som kjent, et lite land i verden, og det betyr at det er nødvendig for Norge å prioritere sin bruk av ressurser og hvor man skal sette inn de sentrale utenrikspolitiske virkemidlene for å få mest mulig igjen for ressursene.

Det har skjedd en dynamisk utvikling av politikken, og Sverige og Finland er nå, som representanten Jakobsen ganske riktig bemerket i sitt innlegg, medlemmer av EU. Og dette er en del i den dynamiske utviklingen som gjør at man etter Fremskrittspartiets mening bør konsentrere ressursene om øvrige internasjonale fora.

Einar Steensnæs (KrF): Det nordiske samarbeidet er et samarbeid i utvikling. Det heter gjerne at Norden ikke bare er et geografisk begrep, det uttrykker også en kulturell og verdimesig identitet, en samhörighet mellom folk som er sterkt sammenbundet gjennom felles historiske og kulturelle røtter. En del grunnleggende politiske premisser for dette samarbeidet har endret seg betydelig de senere årene. De nordiske landene har f.eks. valgt ulike løsninger for en tilknytning til EU. Det har likevel ikke hindret en dynamisk utvikling av det nordiske samarbeidet også etter de siste EU-tilslutningene med Sverige og Finland. I Nordisk Råd har f.eks. det opprinnelige internt nordiske samarbeidet blitt supplert med en nærømrådedimensjon og en Europa-dimensjon. I Nordisk Råd-sammenheng ser vi også stadig nye eksempler på at den nordiske velferdsmodellen, sysselsettingspolitikken og satsingen på de frivillige organisasjoner – gode eksempler på viktige nordiske prioriteringer – blir supplert med nye initiativ for å vedlikeholde viktige felles-nordiske politikkområder og videreføre en felles nordisk strategi og identitet. Og dette er ikke symbolpolitikk. De dokumenter som er til behandling i Nordisk Råd i sesjonen i Stockholm som starter opp neste uke, viser at det dreier seg om viktige realiteter. Verdifulle erfaringer i ett land i Norden kan inspirere andre nordiske land til å prøve ut tilsvarende løsninger. Gjennom utredningsarbeid og komitearbeid nedfelles det nyttig kunnskap og verdifull informasjon som andre land kan bruke.

Men det må innrømmes – det blir utrolig mye papir og mange ord! Nordisk Råd kan bli mer målrettet. Det kan

bli mer effektivt og sikkert også økonomisere bedre både med papir og med ord. Men vi trenger denne plattformen som Nordisk Råd representerer, som et instrument både for å synliggjøre og for å videreføre viktige elementer i den nordiske identiteten. Derfor er arbeidet med nordiske saker gjennom Nordisk Råd fremdeles høyt prioritert i de nordiske landene. Derfor er det også gledelig at de nordiske regjeringene blir så tungt representert på den forestående sesjonen i Stockholm.

Utviklingen av det nordiske samarbeidet har også gått i retning av et mer regionalt utsyn. Globale og regionale spørsmål preger mer og mer den politiske dagsordenen, og vi blir oss stadig mer bevisst at vi står i et klart avhengighetsforhold til tilstøtende regioner både hva gjelder miljø, handel, transport og sikkerhetspolitiske forhold – for å nevne noe. Det er interessant å følge utviklingen av det regionale samarbeidet både rundt Østersjøen og i Barentsregionen. Her har det over kort tid blitt bygd opp gode samarbeidsrelasjoner først og fremst på politisk nivå, men nå drøftes det hvordan en også kan komme i gang med et mer målrettet folk til folk-samarbeid. Erfaringene fra det mangeårige samarbeidet i Norden kan være nyttige også for andre regioner. Mangel på kommunikasjon, nettverksbygging og kontakt over landegrensene avler mistro og bidrar ofte til å holde den politiske spenningen på et jevnt høyt nivå. Et felles samtaleforum, et møtested hvor regionale spørsmål kan drøftes og hvor de enkelte landenes posisjoner og standpunkter kan bli nærmere utdypet, vil kunne åpne for bedre relasjoner landene imellom.

Men det er tross alt de internt nordiske sakene som vil ha størst oppmerksomhet i det nordiske samarbeidet. Ministerrådet understreker selv sterkt at arbeidet med Europa-spørsmål bør ha mer preg av samråd og informasjonsutveksling enn av beslutninger og iverksetting av vedtak, slik det ellers gjøres i de nordiske sakene. Men det er ingen tvil om at Regjeringens melding om det nordiske samarbeidet i sterk grad preges av en større vektlegging av regionale spørsmål. Det nordiske samarbeidet og samholdet kan neppe ivaretas på en tilstrekkelig god måte uten at en tar hensyn til at den nordiske dimensjonen må forholde seg til andre regionale og globale forhold. Derfor er det naturlig at den politiske dagsordenen i Nordisk Råd får et stadig større spenn når det gjelder tema. På sesjonen i Stockholm skal rådet bl.a. behandle globaliseringens betydning for kulturpolitikk og sosialpolitikk sett ut fra et nordisk perspektiv.

I meldingen fra Regjeringen nevnes det at Ministerrådet har drøftet politiske retningslinjer for en ny strategiplan for utdannings- og forskningsarbeidet i fem år framover. Jeg tror de nordiske landene har mye å hente når det gjelder samarbeid innen utdanning og forskning. Elevutvekslingsprogrammene legger grunnlaget for at den nordiske identiteten får nødvendig oppmerksomhet hos nye generasjoner av ungdommer som i stadig sterkere grad vil søke mot utenlandske utdanningsinstitusjoner for hele eller deler av sin utdanning. Tilsvarende kan også et nærmere forskningssamarbeid tilføre forskningen verdifulle impulser, samtidig som dette vil bidra til å styrke den nordiske samhörigheten.

Vi har i Norge valgt en treleddet struktur for den totale FoU-innsatsen for næringslivet gjennom en fordeling mellom universitet/høgskole, forskningsinstitutter og næringslivet selv. De fleste andre industrinasjoner, deriblant Sverige, har valgt en toleddet struktur, der den naturvitenskaplige og teknologiske forskningen er lagt til universitetene i et samlet miljø med nær kontakt til industrien. Norsk næringsliv har styrket sin forskningsandel gjennom de siste årene, men fortsatt er det slik at det er et relativt lite antall bedrifter og foretak som står for den vesentligste andelen av den næringsfinansierte forskningen. Disse bedriftene representerer gode, solide selskaper. Problemet er at de er så få.

Om Norge henter hjem flere gullmedaljer enn Sverige og Finland fra De olympiske vinterlekene, blir vi til gjengjeld grundig slått når det gjelder satsing på FoU. Svensk næringsliv bidrar med nærmere 2 pst. av BNP til FoU, dvs. det dobbelte av hva som satses i Norge. I Finland er forskningen kommet øverst på prioriteringslisten både hva de offentlige budsjettene og næringslivets budsjetter angår. Budsjettforslaget for 2000, som nå er til behandling i Stortinget, er et av de beste forskningsbudsjettene på 1990-tallet. Det gir håp for fremtiden. Likevel er det et godt stykke igjen før målsettingen er nådd, nemlig å komme opp på gjennomsnittet av hva OECD-landene bruker til forskning. Her står vi faktisk overfor en dobbel utfordring: både å heve den offentlige FoU-innsatsen og samtidig trekke norsk næringsliv sterkere inn i en satsing på FoU. Jeg tror for min del at det er mye inspirasjon å hente her for Norge i det nordiske samarbeidet. Den bevisste satsingen på forskning, slik vi ser det i Finland, vil utvilsomt gi positive resultater for verdiskapingen i det landet. Det er åpenbart at finnene har forstått at det vil være en nødvendig modningstid fra kapitalen gjøres tilgjengelig for forskningen til resultatene kan høstes i form av innovasjoner, effektivisering og forbedringer i næringslivet som grunnlag for konkurransedyktig verdiskaping. I Norge er dessverre denne tålmodige kapitalen i dag tilgjengelig i mer begrenset omfang både i offentlig og privat sektor. Det må være en målsetting både for oss som politikere og for norsk næringsliv generelt å få opp denne tålmodigheten og forståelsen for at det vil gå tid fra satsing gjøres til resultatene blir synlige.

Nordenutvalget i Nordisk Råd behandlet i 1998 et ministerrådsforslag om nordisk forskningspolitisk strategi. Målsettingen var å samle det nordiske FoU-samarbeidet i en overordnet forskningspolitisk strategi, innføre en systematisk initieringsprosess for FoU-virksomhet og innføre en ny finansieringsmodell. Jeg kjenner ikke for min del til hvordan dette er blitt fulgt opp i praksis. Men jeg ser klart muligheten for at de nordiske landene, og ikke minst Norge, gjennom en slik felles nordisk strategi kan inspireres og motiveres til å hente ut det beste av erfaringene når det gjelder forskningsstrategi og innretningen av de midler som settes av til forskning på de offentlige budsjettene.

Komiteen peker i sine merknader på at mobilitetsprogrammene innen utdanning og forskning er viktige virkemidler for å realisere et velfungerende utdannings- og forskningsfelleskap i Norden. Da må vi innrette oss slik

at ny mobilitet i forskningssamarbeidet i Norden ikke fører til en sjenerende ubalanse i utveksling av forskningsaktiviteten og forskningstalenter, men at vi kan opptre som likeverdige partnere i et forsterket forskningsnettverk mellom de nordiske landene.

Per-Kristian Foss (H): Det nordiske samarbeidet er heller ikke upåvirket av alle de endringer som har funnet sted i de senere årene, fra oppløsningen av Sovjetunionen til naboland som aspirerer til medlemskap i ulike europeiske organisasjoner. Den økende grad av europeisk integrasjon, globaliseringen og regionaliseringen, som flere har vært inne på i debatten så langt, er alt med på å skape nye utfordringer, politisk, økonomisk og kulturelt.

På mange ulike plan er det omstillinger som vi må igjennom både mentalt og politisk når vi skal reformere det nordiske samarbeidet. Det seneste uttrykk for de endringer som har skjedd, er på et vis illustrert gjennom president Ahtisaaris besøk i Norge i egenskap av formannsvervet i EU. Det er et eksempel på at nye europeiske rammebetingelser skaper endringer i forholdet mellom de nordiske land, bare et nytt eksempel i rekken av mange på at i denne sammenheng er også for nordiske politikere EU-tilknytningen det overordnede.

Innen det nordiske samarbeidet har en rekke nye saksområder også kommet til i de senere årene. Det er helt sikkert også rom for flere etter hvert, ikke minst er det gledelig at forsvars- og sikkerhetspolitikken nå med økende grad av intensitet preger debatten. Det gjelder både det økte samarbeidet om fredsbevarende operasjoner og på mer direkte forsvarsrelaterte områder. Her er det helt sikkert mer å gå på. Utviklingen både i NATO og EU tvinger oss her i større grad til også å ha en felles dialog. Det kan være den eneste dialogen vi faktisk får på det nordiske torg med dem som står EUs nye og utvidede sikkerhetspolitiske samarbeid nærmere enn Norge har valgt å gjøre. For det er riktig som president Ahtisaari også sa: Vi har selv valgt å stå utenfor.

Utviklingen av de tre dimensjonene i det nordiske samarbeidet har vært både riktig og nødvendig: Den tradisjonelle nordiske dimensjon som bygger på historiske og kulturelle fellesverdier, en nærområdedimensjon, hvor arbeidet overfor de baltiske landene og Nordvest-Russland er særlig viktig, og sist, men ikke minst en europeisk dimensjon, hvor tre av de nordiske landenes medlemskap i EU er åpenbar og dominerer. Men det er et interessant forum også for oss ikke-medlemmer, hvor vi i noen grad kan henge på og henge med.

En uke før den 51. sesjon i Stockholm er det naturlig også å komme inn på det budsjettet for nordisk samarbeid som skal vedtas. Kravet til såkalt nordisk nytte må ligge til grunn for det samarbeidet som finner sted. Det gjelder både samarbeidet i regi av Nordisk Råd og Ministerrådet. Det betyr ikke bare at samarbeidet skal fokusere på det som har betydning og er nyttig for våre nordiske innbyggere, vi skal stille krav til at midlene også brukes målrettet og effektivt.

Jeg er ikke like opptatt som Regjeringen av å fremheve motsetningene mellom de tre dimensjonene man kan

si gjenspeiles i dagens nordiske samarbeid, den nordiske, næringsdimensjonen og den europeiske. Vi skal selvfølgelig ta vare på de nordiske kulturtradisjonene, men det er ingen motsetning i dette i forhold til å koordinere den nordiske innsatsen i EU, eller å trekke våre næringsområder mer med i også det nordiske samarbeidet. Snarere tvert imot er det stor nordisk nytte i å samordne vår innsats i disse områdene. Derfor mener jeg også at det er rom for ytterligere prioriteringer av samarbeidet med våre nære venner i de baltiske land og i Nordvest-Russland.

Høyre har bidratt gjennom den konservative gruppen i Nordisk Råd til å finne rom for ekstra prioriteringer av næringsdimensjonen i det nordiske budsjettet som skal behandles på sesjonen. Det ligger mange utfordringer og venter, og det mangler ikke på områder hvor vi kan samarbeide mer, det gjelder både informasjons- og kontaktvirksomhet, demokratiutvikling, miljøsamarbeid og kanskje ikke minst energisamarbeidet. Den forankring det nordiske samarbeidet har hos folk flest, er ikke minst manifestert gjennom et bredt frivillig samarbeid med et mangfold av organisasjoner. Den betydningen en slik frivillig innsats har for det sivile samfunn, kan knapt måles i kroner. Noe av det som kanskje på en positiv måte skiller det nordiske samarbeidet fra andre typer regionalt samarbeid, er nettopp denne folkelige forankringen og tradisjonen.

Vi har ved flere anledninger vært opptatt av og understreket behovet for at de baltiske land får muligheten til nå å knytte seg nærmere både til NATO når de ønsker det, og EU når de åpenbart også ønsker det. Vi, og kanskje særlig de nordiske land som er medlemmer av disse organisasjonene, særlig EU, har vært opptatt av å skape et rom for at de tre baltiske landene kan forhandle ikke minst parallelt i tid. Men spørsmålet er – og her ligger det kanskje visse paradokser – om vi i like stor grad er åpne for at også Nordisk Råd kan åpnes for nye medlemmer utover det tradisjonelle nordiske området. Den islandske presidenten inviterte for noen uker siden til en slik debatt i samtale med den latviske presidenten. Det er en debatt jeg synes det er grunn til å ta. Våger vi ikke å ta debatten, er det et svakhetstegn. Det kan være et tegn på at Nordisk Råd igjen har stivnet hvis vi ikke våger å ta utfordringen som ligger i en slik debatt. Svaret på utfordringen er ikke nødvendigvis gitt. Men jeg tror kanskje det er viktig å starte arbeidet ved å skape rom for ytterligere møteplasser med bred deltakelse fra nordiske og baltiske parlamentarikere. Felles sesjoner er begynt. Når det gjelder felles komiteer og arbeidsgrupper, støter vi nok på noe større motstand så langt.

Den reform av nordisk samarbeid som har funnet sted, har nå noen år åpenbart fungert positivt etter flertallets oppfatning – kanskje etter alles oppfatning, bortsett fra Fremskrittspartiets. Jeg registrerer at Fremskrittspartiet mener at samarbeidet mellom regjeringene fungerer så positivt at det derfor ikke trenger en parlamentarisk ballast. Det er et resonnement jeg ikke helt forstår, fordi jeg tror noe av årsaken til at dette samarbeidet har utviklet seg positivt, er at det har vært en balanse mellom en par-

lamentarisk pådriverrolle – kontrollrolle, i noen grad initiativtakende – og et tett og forpliktende samarbeid på embetsmannsplan, det politiske plan mellom regjeringene.

Men igjen tilbake til rådet. Det er viktig med en reform av rådet som har gjort at man har blitt mer resultatorientert. Presidiet har nå mulighet for å sortere saker, ikke alt må bringes frem, og man får prioriteringer. Faren er selvfølgelig at man også bruker denne adgangen til å stanse saker foran rådet, til å sortere ut alt som er kontroversielt. Flertallet kan altså i grunnen bestemme om forslag skal komme frem eller ei på sesjonen. Det er en fare hvis man med dette stanser kontroversielle debatter, for Nordisk Råds mulighet til å leve og utvikle seg er avhengig av at man i større grad tar kontroversielle spørsmål også opp i Rådet. Det avspeiler den nordiske parlamentariske politiske situasjon, noe annet ville være kunstig.

Til slutt et par ord om temaet mange har vært inne på, globaliseringens utfordringer. Dette er kanskje et område hvor man med respekt å melde må si at lite skjer på nordisk plan. Vi opplever nå egentlig mellom de nordiske land en relativt tøff konkurranse om skatte-, etablerings- og rammebetingelser for å tiltrekke seg virksomheter. Jeg har det utgangspunkt at frie kapitalbevegelser krever et tettere regionalt, for ikke å si internasjonalt, samarbeid også om rammebetingelsene for kapitalen. Det gjelder skatt, grader av skatteharmonisering, det gjelder lovgivning for finansinstitusjonene mv. Dette er et tema høyt oppe på EUs dagsorden – ikke full skatteharmonisering, men åpenbart sterk innsats for å unngå at de frie kapitalbevegelser fører til at landene driver en uhemmet konkurranse om etableringer seg imellom, at de skaper såkalte skatteparadiser. På nordisk plan er dette egentlig kommet relativt kort, og de nordiske land deltar fritt og uhemmet i denne konkurransen. Vi registrerer at når nordiske skadeforsikringsselskaper etablerer en felles enhet, så uttaler representanter for de norske eierne som går inn, at dette selskapet aldri kunne vært etablert i Oslo, men i Stockholm, fordi der er det bedre rammebetingelser. Sverige og Finland hadde en tilsvarende diskusjon da Merita Nordbanken ble etablert som et felles selskap, fordi det var annerledes rammebetingelser i Finland enn det det fortsatt er i Sverige. Danmark driver en tiltrekning av internasjonale og multinasjonale selskaper basert på meget gunstige skattebetingelser for datterselskapene i forhold til morselskapene, og har fått virkninger av dette, altså en etablering av en form for skatteparadis innenfor EU, men også i Norden.

Innen finanslovgivningen og lovgivningen på andre områder har vi møtt på ganske ulike kulturer og ulike tradisjoner i de nordiske land, og integreringen av det norske og det svenske teleselskapet har også vist at på dette området er egentlig en harmonisering av lovgivningen kommet relativt kort.

Min konklusjon på disse observasjoner er at skal man få noe til når det gjelder harmonisering for å møte frie internasjonale kapitalbevegelser, så kreves det en *betydelig* grad av overnasjonalitet. Selv EU har her kommet kort, men allikevel mye lenger. Det skjer gjennom meget tøffe tak og til dels bruk av overnasjonale muligheter.

Representanten Steensnæs var avslutningsvis opptatt av at vi i Norge måtte ha mer tålmodig kapital, privat kapital, og viser til at det har man vel bl.a. i vårt naboland Sverige. Det tror jeg er en helt riktig observasjon, men den mangler ett historisk perspektiv, og det er at hvis Wallenberg hadde eksistert i Norge, hadde han betalt mer skatt. Derfor er han i Sverige. Historisk sett er han selvfølgelig svensk, men kapitalen, også den tålmodige, flytter etter hvert relativt lett på seg, og flytter dit hvor det er best, mer tålmodig er den ikke. Så også på dette området finner det faktisk sted – og har vel funnet sted i mange, mange år – en konkurranse mellom de nordiske land om å ha betingelser for tålmodig nasjonal kapital. Derfor har også kanskje Sverige mer av det enn oss.

Erik Solheim (SV): Når man hører Per-Kristian Foss' innlegg, må en bare konstatere det gamle, gode at uansett hvilket tema som står på dagsordenen, så er skatt viktigere for Høyre og det det til sjuende og sist kommer ned til.

For SV er det ikke slik. Derimot har vi noe annet som så å si kommer foran nordisk samarbeid, og det er vårt eget partis slagord, nemlig «Barn og unge først!». Og når jeg ikke holder noe langt innlegg her i dag på vegne av SV, er det fordi SV tar det slagordet så alvorlig at vår nestleder Øystein Djupedal, som er vårt medlem av Nordisk Råd, har valgt å prioritere sitt nyfødte barn framfor denne edle forsamling. Og Djupedal jr. har sikkert glede av det.

At jeg skulle holde noe innlegg i stedet for Øystein Djupedal, ville ikke gi mening. Det er bedre at dette er en debatt mellom informerte mennesker med erfaring fra Nordisk Råd, enn at jeg skal komme med innspill fra sidelinja. Men jeg vil ikke på noen måte gi uttrykk for at SV ikke vektlegger det nordiske samarbeidet, det har partiet gjort i hele vår historie, og altså i en slik grad at vår nestleder er vår hovedtalsperson i slike spørsmål.

De to hovedpoengene jeg vil nevne, og som har vært berørt av nesten alle i debatten, er på den ene siden at det nordiske samarbeidet er utrolig viktig, det har utrettet veldig, veldig mye. Når en ser på det i de tiårene det har vart, er det kommet ufattelig mange konkrete praktiske resultater ut av det. På den annen side er det innlysende for alle at man står ved et veikryss nå. De andre nordiske land vektlegger sitt forhold til EU mer enn det nordiske samarbeidet, og for Norge er også selvsagt EU det altoverskyggende politiske fenomen i Europa, og man må diskutere på nytt hvordan det nordiske samarbeidet kan struktureres og organiseres, slik at det blir effektivt i denne nye tid og kan produsere nye tilsvarende resultater i tiårene framover.

Jeg har ikke noe vesentlig selv å melde med hensyn til hvordan en slik organisering av Nordisk Råd kan foretas, men jeg tror det er avgjørende at de som er der, hele tiden tenker gjennom det.

Harald Hove (V): Både meldingen fra Regjeringen og innstillingen fra utenrikskomiteen viser at der er et bredt nordisk samarbeid med en bred politisk tilslutning. Det er grunn til å glede seg over det, selv om det kanskje

er noe til ettertanke at hvis det hadde vært noen flere konfliktsaker, ville det også i noen grad ha økt den offentlige interessen for arbeidet i Nordisk Råd.

Som en forlengelse av arbeidet i Nordisk Råd har vi også et vestnordisk samarbeid mellom Island, Færøyene og Grønland. I det vestnordiske samarbeidet mellom disse tre landene er det en rekke spørsmål som også er av norsk interesse. Det gjelder felles havområder og felles fiskeriressurser som i denne sammenheng er særdeles viktig, men også det forhold at Norge språklig og kulturelt på mange måter står nærmere Færøyene og Island enn det det øvrige Norden gjør. Mye kan tale for at det i det vestnordiske samarbeidet er en del spørsmål som vi fra norsk side kanskje burde vie større oppmerksomhet enn vi så langt har gjort, og at det kunne være riktig av den norske delegasjonen i Nordisk Råd å følge opp det arbeidet noe nærmere enn det man til nå har gjort.

Når det gjelder det nordiske samarbeidet, er det ved siden av det mer interne nordiske samarbeidet, som flere har påpekt, også et samarbeid knyttet til nærområdene og forholdet til Europa, da særlig EU. Jeg vil i det vesentlige slutte meg til saksordførers synspunkter når det gjelder disse to samarbeidsorienteringene, nærområdet og samarbeidet om Europa-spørsmål. Jeg vil særlig framheve nærområdesamarbeidet som et viktig samarbeid i et mer direkte sikkerhetspolitisk perspektiv.

Hvis vi tar utgangspunkt i et sikkerhetspolitisk perspektiv, så gjelder det en mer tradisjonell sikkerhetspolitikk, det gjelder spørsmål om miljø sikkerhet og det gjelder særlig spørsmålet om sikkerhet innenfor helse. Da er det ikke minst viktig å framheve at det å få til en utvikling av levekårene i nærområdene er viktig i de perspektivene som jeg her har nevnt, både når det gjelder helse og når det gjelder mer tradisjonell sikkerhet.

Erik Solheim understreket i sitt innlegg at SV prioriterer barn. Barn har også vært prioritert i det nordiske samarbeidet. Dette gjelder både i nærområdesamarbeidet og i det mer direkte nordiske samarbeidet. I desember 1998 hadde man konferansen «BARNforum» i Stockholm som særlig tok for seg barns situasjon i nærområdene. Det var svært interessant å være til stede på den konferansen og få et nærmere innblikk både i barns situasjon i nærområdene og også i deler av det arbeid som man fra nordisk side har drevet i disse områdene. Det er gledelig, som det framgår av meldingen og innstillingen, at Ministerrådet har fulgt opp denne konferansen i ettertid.

Men også i det mer direkte nordiske samarbeidet har barn stått sentralt i den senere tid. I 1998 tok Nordenutvalget initiativ til en utredning om barns situasjon i Norden gjennom å oppnevne en arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen leverte innstilling i juni måned i år, og Nordenutvalget har fremmet tre medlemsforslag til sesjonen i Stockholm i neste uke. Det som har vært sentralt i dette arbeidet, har vært å ta for seg barns situasjon i Norden mer generelt og kanskje ikke spesielt fokusere på særlige problemområder som kan knytte seg til barns situasjon. I den sammenheng er det i disse medlemsforslagene bl.a. tatt opp spørsmålet om gjennomgang av lovgivningen i de nordiske land med sikte på å styrke barns situasjon.

Noe av oppfordringen ligger i at man der hvor det måtte være ulikheter, bør legge seg på nivået til det land som måtte ha den mest gunstige lovgivning. I den sammenheng er det et poeng at man også setter Barnekonvensjonen i fokus og tar den mer alvorlig i ulike sammenhenger, ikke minst det forhold at barn skal høres i spørsmål som gjelder det enkelte barn mer individuelt, f.eks. i en sak hvor foreldrene går fra hverandre og det er spørsmål om barnets situasjon i forhold til sine to foreldre, men det gjelder også barn mer generelt i samfunnsmessig sammenheng, f.eks. i spørsmålet om på hvilken måte barn skal kunne fremme sine synspunkter i forhold til kommunale saker. Det er et av de spørsmål som medlemsforslaget oppfordrer landene til å arbeide videre med. Jeg kan nevne at man i Sverige, men også i Finland, har hatt interessante erfaringer med at kommunene har tatt opp Barnekonvensjonen og stilt spørsmål om hvordan den kan etterleves på en bedre måte i den enkelte kommune.

I tillegg tas det også opp medlemsforslag om mobbing og om barns situasjon i spredt bebygde områder. Og det er vel all grunn til å regne med at når et enstemmig nordenuvalg fremmer disse forslagene, vil de også bli vedtatt av sesjonen.

Flere har nevnt det nordiske samarbeidet knyttet til lovgivning, og det står også sentralt i meldingen og innstillingen. Ikke minst fremheves det at forholdet til EU og EØS-området medfører at det nordiske lovgivnings-samarbeidet står overfor nye utfordringer. Jeg tror i denne sammenheng at det kan være et poeng å løfte blikket litt, fra å la samarbeidet bare dreie seg om lovgivning alene, til også å være opptatt av det som jeg kanskje vil kalle rettssamarbeidet mellom de nordiske land i videre forstand.

Jeg var til stede på Nordisk Juristmøte her i Oslo i august i år, og det var gjennomgående i flere av de innlegg som ble holdt der, at man på en rekke områder nettopp fremhevet den brytning som vi fra Nordens side i dag står overfor i møtet mellom en nordisk rettstradisjon og andre rettstradisjoner i Europa. Og da kan det være grunn til å understreke at vi ikke bare snakker om én annen rettstradisjon, men at vi kan snakke om flere rettstradisjoner. Og det kunne kanskje være en tanke å ta opp spørsmålet etter en del år, når også Sverige og Finland har vært medlemmer i EU, om det kunne være aktuelt å styrke det nordiske rettssamarbeidet.

Til slutt er det grunn til å fremheve at det nordiske samarbeidet fungerer godt. Det ble også fremhevet fra representanten for mindretallet i komiteen, Fremskrittspartiet. Det er kanskje litt underlig at når et samarbeid fungerer godt, så er man opptatt av å gjøre endringer i bredden av dette samarbeidet. Og som Per-Kristian Foss påpekte, kan det tenkes at det at vi også har et bredt parlamentarikersamarbeid, nettopp er en del av styrken i det nordiske samarbeidet. Og hvis man er opptatt av rasjonalitet, er det vel ikke særlig tvil om at Norge i mange sammenhenger fungerer bedre i det større internasjonale samarbeidet fordi man har det nordiske samarbeidet i bunnen, og at det også gjelder et bredere parlamentarikersamarbeid.

Berit Brørby (A): Først en kommentar til Fremskrittspartiets representant, Danielsen, som begrunner hvorfor de ikke fremmer forslag om å nedlegge Nordisk Råd, med at det ikke er flertall for dette i denne sal. Da er min kommentar til det at dersom det skal være malen og motiveringen for Fremskrittspartiets forslag heretter, blir det nok få forslag og mange merknader. Og det kan kanskje være til glede for mange av oss.

Men Norden spiller en rolle i verden omkring oss, i vårt eget nærområde, omkring Østersjøen og i Barentsregionen. Vi har også et sterkt engasjement i det arktiske samarbeidet. Blant annet derfor har rådet de siste årene gitt utenrikspolitikk og forsvars- og sikkerhetspolitikk en større og større plass.

Sett i lys av utviklingen på 1990-tallet, er det utvidede sikkerhetsbegrepet mer relevant enn noen gang. Sikkerheten er ikke lenger forbeholdt nasjonalstater og militærallianser. I dag er et stort antall aktører involvert i det sikkerhetspolitiske spill, både på godt og på ondt. Aktorene omfatter religiøse grupperinger, ikke-statlige militser og frivillige organisasjoner. Også emnemessig er bildet mer komplisert. I dag handler de sikkerhetspolitiske utfordringer om langt mer enn militære og geopolitiske forhold. Sikkerheten dreier seg også om å håndtere alvorlige miljøtrusler, om å trygge demokratiet og menneskerettighetene og om å sørge for en rettferdig sosial og økonomisk utvikling. Derfor må sikkerheten bygges nedent fra.

Utfordringen ligger i å tilby en helhetlig strategi som dekker hele feltet, fra demokratibygging til næringsutvikling og sosial utjamning. Vi har en felles utfordring på tvers av landegrensene i kampen mot organisert kriminalitet, smugling og økonomisk kriminalitet. Og vi må unngå at modernisering og økonomisk utvikling i Sentral- og Øst-Europa følges av sosial dumping og urettferdig fordeling. Vi må ta et felles ansvar for å løse de dramatiske miljøtruslene som bl.a. utrangerte kjernekraftverk representerer. Vi må på nær sagt alle samfunnets områder bidra til at spirende demokratier og velferdssamfunn skal få bæredyktige livsvilkår. Bare ved å bygge samfunnsstrukturer, stein for stein, vil konfliktene kunne forebygges og stabile samfunn etableres. Og det er bare ved å se den regionale utviklingen i helhet og på tvers av landegrensar at et slikt prosjekt kan lykkes.

Forholdet til Russland er av åpenbare grunner viktig for hele Norden. Å trekke Russland med i et forpliktende europeisk samarbeid må fastholdes som et overordnet mål, til tross for eller nettopp på grunn av den usikkerhet vi opplever i dag. Levekårene utvikler seg ujevnt. Det er en dyp velstandskløft langs grensen mellom Nordvest-Russland og de nordiske landene på den andre siden av grensen.

Den forestående utvidelsen av EU innebærer flere endringer enn de fleste av oss nok er klar over i dag. En vellykket utvidelsesprosess vil gagne stabiliteten i Europa og forhåpentligvis styrke Europas bidrag i verdenssamfunnet.

Et stort EU vil uten sammenligning bli den mest vitale organisasjon for europeisk utenriks- og sikkerhetspolitisk

samordning og handling. Men et EU som består av et tjuetalls medlemsland, er nødt til å basere seg på en mer utstrakt desentralisering og delegering. Enkelte spørsmål vil være for store for nasjonalstatene, og de vil heller ikke høre hjemme på et overnasjonalt nivå. De vil snarere tilhøre det naturlige virkefeltet for regionale samarbeidsorganisasjoner. Jeg tror det derfor er viktig at sikkerhets-spørsmålene enda tydeligere bringes inn i den interparlamentariske dialogen. Nordisk Råd er et slikt forum.

Jeg har sett av utenrikskomiteens innstilling at komiteen ber både Regjeringen og Nordisk Råds delegasjon om en rapport om den nye strukturen og arbeidsmåtene i rådet. Til det vil jeg si: Vi trenger i Nordisk Råd et mye tydeligere partifundament for de sakene som tas opp. Dette gjelder alle partier. Vi trenger en enda bedre politisk forankring i de nasjonale parlamentene for saker som fremmes i rådet. Vi trenger en enda bedre oppfølging av de beslutninger vi fatter i rådet, både i forhold til Ministerrådet og også i forhold til de nasjonale parlamentene. Vi trenger å prioritere bedre, og vi trenger å forenkle.

Vi har i den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd allerede nedsatt en arbeidsgruppe som vil analysere og foreslå tiltak for et fornyet Nordisk Råd. I den gjennomgangen er det viktig å ha med seg at Nordisk Råd er kanskje det mest velutviklede eksempel i verden på et regionalt parlamentarisk fellesorgan, og vi har resultater å vise til.

Nordisk Råd er et forum hvor man kan reise og løse problemer som i sin natur er regionale mer enn nasjonale. Det er en arena for kontakt, meningsutveksling og koordinering som gjennom en lang historie har vært med og etablere en felles nordisk identitet i stadig nye generasjoner av politikere. Det gir en styrke i større internasjonale sammenhenger, som man lett kan ta for gitt, men som like lett kan mistes. Nordisk Råd gir en unik mulighet til kontakt og dialog med landene i våre nærområder gjennom sitt utstrakte og til tider hyperaktive regionale engasjement. Dersom man ikke er stats- eller utenriksminister, er det f.eks. få steder man får en tettere og mer personlig kontakt med politikere fra våre baltiske, russiske og polske naboland enn gjennom en plass i Nordisk Råd.

Et av de beste utviklingstrekkene i rådets virksomhet er den mentale omstillingen medlemmene har vært gjennom, fra å være sitt lands representanter til å bli sitt partis representanter. Vi opererer i dag med partifraksjoner i utvalgene, og ikke med fraksjoner delt inn etter geografi.

Vi har behov for å definere vår egen virksomhet på nytt. 1990-tallet har først og fremst vært preget av en enorm internasjonalisering av Nordisk Råd. Vi har i dag tre hovedutvalg under presidiet, hvorav ett er Europautvalget og et annet er Nærområdeutvalget. Europa-spørsmål og samarbeid med Sentral- og Øst-Europa tar en stadig større del av vår oppmerksomhet og ressursbruk. Men organisasjonen henger etter og krever endringer som en følge av denne utviklingen. Og da må man stille spørsmålet: Hvor går grensene for vårt engasjement? Og hvor går balansepunktet mellom det rent nordiske og våre omgivelser og Europa? Hvor går grensen? Det er vi også nødt til å diskutere. Vi må sette på dagsordenen:

Hva nå, Nordisk Råd? Hvordan forberede seg på å bli en internasjonal organisasjon i et sterkt regionalisert Europa? Det blir den største utfordringen for rådets videre «skjebne» inn mot 50-årsjubileet i år 2002.

Ø y v i n d K o r s b e r g hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Peter Angelsen: St.meld. nr. 30 for 1998-99 om nordisk samarbeid gir et bilde av hva fem land med nære bånd til hverandre kan gjøre i fellesskap i sin region. Det er knapt noe område der de nordiske land ikke har et nært samarbeid, og la meg her nevne det samarbeid som skjer blant forskere, kulturarbeidere, i forvaltningen, på regjeringsplan og sjølsagt blant parlamentarikerne. Ikke minst er de frivillige organisasjonene en viktig del av det mellomfolkelige samarbeid i Norden.

Det er viktig å slå fast dette, fordi disse nære forbindelsene eksisterer på tross av vår ulike tilknytning til de to viktigste internasjonale organisasjonene i vår del av verden, EU og NATO. Spådommene fra EU-kampen i 1994 om at det kun var innenfor EU at det nordiske samarbeid kunne utvikle seg, har ikke slått til. På samme måte som Island og Norge samarbeider nært med EU-landene gjennom EØS-avtalen, samarbeider Sverige og Finland med NATO.

Det er kanskje først og fremst nærstående lands behov for å løfte i flokk og håndtere problemer og utfordringer i samarbeid med hverandre som gjør at det nordiske samarbeid vokser på alle områder, både innenfor og utenfor de formelle rammer som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd setter. Når det gjelder det formelle nordiske samarbeidet, er kjerneområdene som før arbeid for barn og ungdom, og samarbeid om miljø, forskning og kultur. Av særlig betydning innenfor det tradisjonelle samarbeidet er kanskje arbeidet for å rydde av veien de siste gjenværende grensebarrierer for nordiske borgere som vil arbeide i et av nabolandene. Her gjenstår det ennå hindre på mange områder.

Det nordiske samarbeidet er pragmatisk og endrer derfor karakter i takt med utviklingen av de samarbeidsbehov vi har. I tillegg til de tradisjonelle kjerneområdene er nå samarbeid om Europa-spørsmål og våre nærområder kommet til, slik det har vært nevnt tidligere i debatten.

Når det gjelder Europa-spørsmål, er gjensidig informasjon og meningsutveksling på dagsordenen i alle møter, til stor nytte ikke minst for oss og Island, som står utenfor EU. Verdien av disse kontaktene bør man ikke undervurdere. Det er etter mitt syn tvilsomt om de hadde fått et slikt omfang hvis vi ikke hadde hatt det formelle nordiske samarbeid som en forpliktende ramme.

Når det gjelder nærområdene, omfatter det nordiske samarbeid nå Nordvest-Russland, Baltikum og Kaliningrad. Dette arbeidet tar ca. 20 pst. av Nordisk Ministerråds budsjett, og representerer et viktig bidrag til å sikre norske interesser ved å bygge opp under en videre demokratisk samfunnsutvikling på en rekke sentrale områder. Ikke minst er miljøsamarbeidet i vår interesse for å bekjempe grenseoverskridende forurensing av hav og luft.

Men det er ikke bare mot øst vi kan bruke det nordiske samarbeidet til å fremme våre interesser utover de tradisjonelle grenser for det nordiske samarbeid. Som kjent har det islandske formannskap for 1999 lagt fram et program – «Folk og Hav i Nord» – med tanker om hvordan forbindelsene kan utvikles til de spredt bebygde arktiske og vestnordiske områder. Mellom Norge, Island, Grønland og Færøyene er det klare felles interesser, slik representanten Hove gav uttrykk for. Jeg vil her særlig nevne samarbeid om miljø, havforskning og om ressursene i de vestnordiske områdene.

Det vil være viktig fra norsk side å ha en bevisst holdning til hvordan samarbeidet om nærområdene skal utvikles videre. Norge har f.eks. foreslått å øke Nordisk Ministerråds budsjett for å ta høyde for de viktige oppgavene som nærområdene pålegger oss – uten å få full tilslutning til det fra alle de nordiske land. Det er vanskelig å se hvordan Nordisk Ministerråds arbeid i nærområdene kan utvikles videre uten mer penger.

Etter mitt syn er det i våre nærområder at det nordiske samarbeid først og fremst vil utvikles videre i åra som kommer, både fordi de nordiske land har sterke interesser i en positiv og bærekraftig utvikling av samfunn, miljø og ressurser, og fordi vi har mulighetene til å yte viktige bidrag. Det gjelder ikke bare de østlige nærområder som tidligere lå under sovjetisk innflytelse. Ikke minst i Arktis er det viktig å utvikle nye samarbeidsmønstre for å redde miljøet i disse særlig sårbare områdene.

For Norge, med våre fiskeri- og fangsttradisjoner i disse områdene, betyr bærekraftig utvikling også å kunne fortsette å høste overskuddet av de naturlige, fornybare ressursene. Som vi alle vet, forutsetter dette et effektivt samarbeid om forvaltningen av disse ressursene mellom de land som deltar.

Innstillingen fra utenrikskomiteen er et klart uttrykk for den brede politiske enighet det er om å utvikle det nordiske samarbeid i takt med de utfordringer samarbeidet vil bli stilt overfor.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Stortingets delegasjon til Nordisk Råd har bedt Regjeringen om å redde oppfølgingen av Barentssamarbeidet og Østersjøsamrådet.

Barentssamarbeidets første parlamentarikerkonferanse i Alta 7.–9. april i år er en viktig milepæl. Der fikk det seks år gamle samarbeidet mellom sentrale og lokale myndigheter, næringsliv og folk flest sin parlamentariske forankring.

Siden det ble etablert i 1993, har Barentsrådet vært et viktig redskap i vårt forhold til Russland. Gjennom dette samarbeidet er det skapt åpenhet og tillit, som er grunnleggende forutsetninger for praktisk og målrettet arbeid i denne regionen. Samtidig har vi sett at utfordringene i nord bare kan løses gjennom langsiktig innsats. Vi har lært at vi også må trekke inn land og institusjoner utenfor regionen.

Utenriksdepartementet har en løpende dialog med nordnorske fylkesmyndigheter om aktuelle spørsmål i Barentssamarbeidet. Jeg er imponert over det sterke en-

gasjementet på lokalplanet. Dette engasjementet er viktig og er en grunnpilar i Barentssamarbeidet.

Barentssamarbeidet krever at vi setter av økonomiske ressurser. Mye kan oppnås gjennom økt koordinering av de ulike regionale virkemidlene som i dag er tilgjengelige. Dette gjelder ikke minst i forhold til EUs regionale programmer, som Alta-konferansen pekte på.

Energisektoren står sentralt i engasjementet vårt både i Barentsregionen og Østersjøregionen. Bedre ressursutnyttelse og et bærekraftig regionalt energisystem er avgjørende for å styrke den økonomiske utviklingen i området. Stabil energitilgang er også et viktig bidrag til langsiktig politisk stabilitet. Vi har bl.a. bidratt til prosjekter for energiøkonomisering og utnyttelse av vindkraft.

Norge har nå formannskapet for miljøsamrådet i Barentsrådet. Vi arbeider ut fra en sektorovergripende tilnærming, med det såkalte Lokal Agenda 21-programmet som paraply. Vi vil også legge vekt på å trekke EU aktivt med. Vi ønsker å bidra til oppbyggingen av frivillige miljøvernorganisasjoner og til å stimulere utviklingen av kommune til kommune-samarbeidet. Videre vil vi legge stor vekt på bevaring av det biologiske mangfoldet.

Økt atomsikkerhet i Nordvest-Russland forblir et hovedsatsingsområde. Vi er engasjert i en lang rekke konkrete prosjekter for lagring, transport og behandling av atomavfall. Som et eksempel kan jeg nevne det norsk-russiske anlegget i Severodvinsk for flytende radioaktivt avfall, som ble åpnet i september i år.

Utfordringene når det gjelder atomsikkerhet i Nordvest-Russland, er enorme. Et bredt internasjonalt samarbeid er nødvendig, og derfor er den multilaterale erklæringen om dette som ble undertegnet i Alta, så viktig. Vi legger derfor stor vekt på å engasjere andre land og EU-kommisjonen i dette arbeidet.

Helt siden Barentssamarbeidet ble innledet i 1993, har vi gått inn for å legge forholdene til rette for økt økonomisk samarbeid i regionen. Dette er de små skritts vei, men resultatene går i riktig retning. Det er både vanskelig og tidkrevende å få fart på det økonomiske samarbeidet med Nordvest-Russland. Her må vi være tålmodige og ha en langsiktig strategi.

De siste årene har vi sett en alvorlig forverring i helsesituasjonen i dette området. For å snu denne utviklingen vedtok Barentsrådet i Bodø i mars i år et eget helsesamarbeidsprogram for perioden 1999-2002. Det er stor interesse i norske helsemiljøer for å delta i konkrete prosjekter.

Satsing på ungdom og utdanning er også viktig for varig fremgang i Barentsregionen. Et overordnet mål er å sikre at studenter og forskere i regionen kan utnytte best mulig de stipendordningene som allerede er tilgjengelige fra de nordiske land, fra Nordisk Ministerråd og fra EU-systemet. Barentsrådet etablerte våren 1999 en arbeidsgruppe for mer effektiv oppfølging av arbeidet på det ungdomspolitiske området.

Barentsrådets aktiviteter er også innrettet mot regionens urfolk og deres kultur, levested og næringsliv. Et samlet program for urfolksdimensjonen har imidlertid manglet. Vi arbeider nå med å få dette inn i det nye Barentsprogrammet.

Det må også legges økt vekt på å bedre kvinnes stiling i Nordvest-Russland, bl.a. slik at de i større grad kan engasjere seg politisk. Vi har derfor tatt initiativ til en kvinnekonferanse i Murmansk i april neste år.

Som Stortinget vil være kjent med, har Norge i år formannskapet i Østersjørådet. I den forbindelse hadde jeg gleden av å delta på den parlamentariske Østersjøkonferansen i Mariehamn i september i år, hvor jeg presenterte det norske formannskapsprogrammet.

Arbeidet i Østersjørådet og andre regionale organer er et viktig instrument i norsk utenrikspolitikk, ikke minst når det gjelder forholdet til Russland. Det bidrar til sikkerhet og stabilitet i våre viktigste nærområder. Jeg har stor tro på at slike regionale organer vil få økt betydning i årene som kommer, som fora for politisk dialog og konkret samarbeid.

Det er likevel behov for å demonstrere Østersjørådets betydning for folk flest. Som formann vil jeg derfor legge stor vekt på å oppnå konkrete resultater på områder hvor medlemslandenes innbyggere kan merke dem.

Norske hovedsatsingsområder under formannskapet er demokratibygging og grenseregionalt samarbeid, energi, økonomisk samarbeid og sivil sikkerhet.

EUs arbeid med utviklingen av en nordlig dimensjon vil selvsagt stå sentralt. På ministerkonferansen om den nordlige dimensjon i Helsingfors i neste uke vil jeg fremheve at Østersjørådets og Barentsrådets betydning nettopp ligger i at de omfatter alle land som geografisk dekkes av den nordlige dimensjon. De vil derfor kunne spille en viktig rolle i gjennomføringen og videreutviklingen av dette samarbeidet, noe som også understrekes i resolusjonen fra parlamentarikerkonferansen.

Som et ledd i arbeidet med demokratiutvikling bidrar Østersjørådet til å bygge opp demokratiske strukturer både i forvaltningen og i ulike organisasjoner i regionen. Her står arbeidet med å styrke lokaldemokratiet sentralt. Norge vil i tillegg prioritere subregionalt og grenseoverskridende samarbeid. Her vil vi trekke på erfaringene fra Barentsrådet. Jeg har stor tro på folk til folk-samarbeid på alle nivåer. Norge er bl.a. aktivt engasjert i prosjekter knyttet til forholdet mellom de baltiske landene og Russland.

Et av hovedpunktene i parlamentarikerkonferansens resolusjon berører energi, og et eget energiministtermøte mellom østersjølandene ble avholdt 25. oktober i år. Parlamentarikerkonferansens resolusjon vil inngå som et av bakgrunnsdokumentene i det videre arbeidet. Arbeidet med miljøforslagene som er omtalt i resolusjonen, vil også videreføres. Vi tar sikte på å bruke Østersjøregionen som et prøveområde for gjennomføringen av Kyoto-avtalen om klimagasser.

Behovet for å etablere stabile rammebetingelser for handel og industri vil stå sentralt under det norske formannskapet og i forberedelsene til et handelsministtermøte i Bergen i februar neste år. Målsettingen er å komme frem til enighet om konkrete tiltak som bidrar til økt handel og investeringsnivå. Usikkerhet omkring rammebetingelsene for næringslivet har spesielt vært et problem for små og mellomstore bedrifter.

Det parlamentariske samarbeidet mellom østersjølandene inngår i et stadig mer utbredt regionalt samarbeid.

Målsettingen er sikkerhet, stabilitet og bærekraftig utvikling. Parlamentarikerkonferansens arbeid og de forslagene som er presentert i resolusjonen, vil være viktige premisser for det videre samarbeidet. Som i Mariehamn vil Norge delta aktivt i dette samarbeidet.

Kari Økland (KrF): Nærrområdesamarbeidet i Nordisk Råd er utviklet videre i 1998-99. Programmene innen dette arbeidsfeltet utgjør i dag om lag 20 pst. av Ministerrådets totalbudsjett og omfatter tiltak først og fremst i de baltiske land, men også i Nordvest-Russland og i Arktis.

Færøyene har reist spørsmål om ikke nærområdeprogrammet burde utvides uestover til også å omfatte prosjektarbeid med bl.a. Shetlandsøyene, Orknøyene, Hebridene, Irland og de kanadiske nordvestprovinser.

Innsatsen i Barentsregionen og Østersjøregionen må ses på som to sider av samme sak. Hittil har Ministerrådets arbeid i stor grad vært rettet mot Østersjøregionen. Det er svært viktig fra norsk side å sørge for å fokusere på Barentsregionen og den nordlige dimensjon dette samarbeidet representerer. Grensen mellom de nordiske land og Den russiske føderasjon representerer et av verdens største velferdsgap økonomisk, og dette er en stor utfordring for hele regionen.

Nærrområdesamarbeidet er tilført mer midler, og dette har medført økte midler til samarbeid mellom Russland og de nordiske land. Dette er etter mitt syn en riktig prioritering og en prioritering som er særlig viktig for Norge og Finland, som har grenser til Russland. Å ta tak i disse problemene er virkelig å ta fatt på arbeid med den nordlige dimensjon i Europa.

Den første Barents-parlamentarikerkonferanse i Alta var et viktig skritt for å tydeliggjøre Barentssamarbeidet i nordisk sammenheng. Prosjektvirksomheten i nærområdeprogrammet i Nordisk Råd skal også i Barentsregionen fremme demokratisering, velferd, kulturformidling, bærekraftig miljø og ressursutnyttelse samt overgang til markedsøkonomi. Kvinnemøtet i forkant av konferansen og selve konferansen gav nyttige innspill til det videre samarbeidet i Barentsregionen.

Kristelig Folkeparti har i denne sammenheng vært spesielt opptatt av kvinnes rolle i de store utfordringene det russiske samfunn står midt oppe i. Mange forhold tyder på at det er riktig å målrette prosjektmidler mot kvinner og kvinneorganisasjoner for å nå mål som velferd, helse og demokratisering. Kvinnene utgjør en stor del av dem som lever under fattigdomsgrensen i Russland, samtidig som kvinner i Russland generelt har høy utdanning. De russiske kvinner utgjør således en stor utviklingsressurs i form av vilje, entusiasme og kunnskap. De bærer i dag de største byrdene ved at det russiske statsapparatet har store omstillingsproblemer og ikke klarer å fylle sine forpliktelser i form av å utbetale lønninger og opprettholde basale velferdsfunksjoner.

Russiske kvinner må bli satt mer i fokus i Barentssamarbeidet og ved prioritering av prosjektmidler i nordisk sammenheng. De samme argumenter for kvinnerettet bistand til utviklingsland kan i stor grad nyttes for å argu-

mentere for en sterkere målretting av nordiske prosjektmidler mot kvinner i nærområdene.

En slik satsing må komme parallelt med de store og livsviktige miljøprosjektene på Kola og samtidig med satsing på å utvikle et nærings- og handelsmessig samarbeid i Barentsregionen. I alt dette arbeidet må det utøves stor tålmodighet, og det må arbeides etter langsiktige perspektiv. Å skape en positiv utvikling i denne regionen er av stor sikkerhetspolitisk og miljømessig betydning for hele Norden. Barentsregionen representerer et av vår tids aller største forurensningsproblem, men er også Europas største spiskammer.

På kvinnekongressen i Reykjavik i oktober i høst møtte store delegasjoner fra Russland og de baltiske land. Forsamlingen var entydig positiv til å nytte nettverkskreditt som redskap for å nå ubemidlede kvinner. Oppgaven for å få dette iverksatt i den russiske delen av nærområdet er den vanskeligste delen av arbeidet. I Nær-områdeutvalget i Nordisk Råd ligger et forslag om å komme i gang med arbeidet med å finne en modell for dette, så vel som partnere på russisk side. Som utenriksministeren sa i sitt innlegg, vil den norske regjering arrangere en næringskonferanse for kvinner i Murmansk til neste år for å fokusere på dette viktige arbeidsområdet. De russiske kvinnene trenger drahjelp for å få dette opp på agendaen i sitt eget land.

Fra og med 1999 inngår arktisk samarbeid i Ministerrådets nærområdeprogram. Her skal først og fremst løses oppgaver som best lar seg løse innen en nordisk samarbeidskrets. Dette gjelder særlig spørsmål knyttet til befolkning, levekår, helse, miljø og polarforskning.

Kristelig Folkeparti mener det også er viktig i dette arbeidet å fokusere kvinneliv og kvinnersressursen, og målrette arbeidet mot kvinneorganisasjoner. Vi vet at forurensningen i Arktis gjør det påkrevd med endringer i tradisjonelt kosthold og spisevaner. For flere av befolkningsgruppene representerer dette en trussel mot kultur og tradisjon. Å bidra til at de selv får arbeide konstruktivt med disse store spørsmålene, må være prioritert arbeid fra nordisk side.

Nærområdeprogrammet i Nordisk Råd representerer en viktig og for befolkningen synlig del av det nordiske samarbeidet. Programmet er i stor grad med på å gi det nordiske samarbeidet ny legitimitet i et Europa i rask endring. Arbeidet med å kanalisere prosjekter og ressurser gjennom frivillige organisasjoner er viktig og må ikke svekkes.

Erik Dalheim (A): I Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds Årsberetning 1998 var årets miljøspørsmål «Vi kan – vil vi?». Vi kan nå i ettertid si at prosessen så langt viser at vi både vil og kan. Men vi må være bevisst i hvert skritt for å nå de mål vi har satt oss. Framskyndelsen av arbeidet med innføring av et system med nordisk miljøregnskap og systemer som kan sikre at det felles nordiske elmarked får en bedre utnyttelse av de nordiske lands el- og energiproduksjon, for derigjennom å minimere utslippet av CO₂, er en utfordrende oppgave, spesielt hvis vi ser på den virkeligheten vi er midt oppe i.

Det er mye prat i dette storting også om reduksjon i energiforbruk. Men hvis vi ser på virkeligheten, har vi en årlig vekst i elforbruket ikke bare her i Norge, men i de nordiske land på ca. 3,5 pst. Hvis vi ser på politikernes evne til å skape rammevilkår for å øke produksjonsevnen i de samme systemene, ser vi konturene av at det evner vi med ca. 0,5 pst.

Hva har så skjedd i Nordisk Råd, og hvor står vi? Det vi i såkalte rekommandasjoner har besluttet, er at vi innen år 2001 skal ha gjennomført tiltak i det nordiske elmarked for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene prises i produksjonsleddet, og videre at det til år 2001 etableres et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for å oppnå miljøgevinster gjennom en optimal utnyttelse av de enkelte lands energikilder med det formål å begrense miljøskadelig utslipp. Dette høres kanskje, for dem som følger med, enkelt ut, men vi går her rett inn i rammebetingelser som det er enkelt å prate om, men veldig krevende å få på plass. Hvis vi ser på noe så enkelt som å få på plass et nordisk miljøregnskap, står vi altså overfor den store utfordringen det er å få et felles virkelighetsbilde i forhold til de oppgavene vi står overfor når det gjelder miljø- og energisiden. Vi opplever i hver eneste debatt, selv her i Stortinget, at virkelighetsoppfatningen spriker. Hvis vi ser på den virkeligheten som vi kan registrere i de andre nordiske land, er atferden der veldig lik, men vi har altså tatt mål av oss til å få fram et enhetlig nordisk miljøregnskap, som ikke skal være noe som skal stå i en hylle, men som skal følge beslutningene i de nordiske lands parlamenter.

I tillegg til det har vi til behandling i Stockholm om en uke også en rekommandasjon, hvor vi sier at det i arbeidet med å etablere et felles system for prising av miljøkostnader ved produksjon av elektrisitet, skal utformes et felles system for handel med CO₂-kvoter, og at når et nordisk kvotesystem er etablert, altså når vi har kommet så langt at vi har greid å lage et kvotesystem som kan fungere i det ekstremt rike Norden, skal vi arbeide for å inkludere andre land i Østersjøregionen i et slikt marked.

Hvis vi ser på arbeidsordningene våre og samarbeidet Nordisk Råd/Ministerrådet i dette veldig krevende området, er det for meg veldig synliggjørende å vise til den rapport som foreligger om evaluering av nordisk miljøstrategi for perioden 1996-2000. Den evalueringen pågår, og jeg har selv fått mulighet til å delta i møter i København i den sammenheng. Det som der har vært tankevekkende, er at den miljøstrategi Ministerrådet har kjørt i noen år, i liten grad er forankret i de saker som vi som parlamentarikere setter høyt på agendaen i vårt arbeid. Da blir det jo gjerne slik at når Ministerrådet litt for seg selv lager en strategi, vil nok Ministerrådet for sin del kunne vise til gode resultater. Men noe særlig målrettet i forhold til de utfordringer vi står overfor som parlamentarikere, blir det ikke, for å si det pent.

I den evalueringsrapport som nå foreligger, er et lite avsnitt som jeg gjerne vil referere fra, for det går på viktigheten av dialogen med parlamentarikerne. Der står det:

«Der bør skapes en tettere dialog med parlamentarikerne, først og fremmest i Nordisk Råd, men også på

nationalt niveau. Dialogen bør føres om den overordnede strategi for et bæredygtig Norden, om den rullende 3-års miljøstrategi og om sektorenes tilsvarende planer.»

Det foreslås også konkret i denne rapporten – som altså er en rapport gjort av noen personer, og ikke noen politisk beslutning så langt – at

«der skabes en samarbeidsmekanisme med parlamentarikerne i Nordisk Råd, hvor man bl.a. kan drøfte gjennomførelsen af bæredygtighedsstrategien og den årlige revision af den rullende 3-års miljøstrategi, herunder de opnåede resultater. Samarbeidsmekanismen kunne f.eks. have form af et rådgivende parlamentarisk udvalg for miljø og bæredygtighed.»

Jeg skal ikke si at dette konkret er det vi til syvende og sist skal legge oss på. Men det disse små avsnittene viser, er at den måten Ministerrådet – og Nordisk Råd for den saks skyld, for vi har også et medansvar – har arbeidet på så langt, har vært å se dokumenter uten å ta tilstrekkelig på alvor det som står i dem. Da starter det altså opp en veldig kostnadskrevende prosess, som i liten grad har mål og mening i forhold til de beslutninger vi står overfor i de enkelte nordiske land.

Vi har altså mye å vinne på å være mer beslutningsdyktige og resultatorienterte. Produksjon av rapporter og mer papir, som også Einar Steensnæs var inne på, bør kunne skje andre steder enn ved bruk av Nordisk Råds og Ministerrådets penger og tid. Hvis vi kunne greie å komme over den kneiken, ville vi legge nye, gode føringer også i forhold til de praktiske oppgaver vi skal løse i Nordisk Råd.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Nordisk Råd er engasjert i tre regionale samarbeidsprosesser: Barentssamarbeidet, Østersjøsam arbeidet og det arktiske samarbeidet. Samtidig har rådet et engasjement i forhold til det finske initiativ for en nordlig dimensjon i EU, en dimensjon som jo favner over alle de nevnte regionale prosessene.

Norske myndigheter har naturlig nok rettet et særlig søkelys mot de utfordringene som finnes i Barentsregionen. Jernteppet fall og åpningen mot øst gjorde det mulig å gjenoppta en bredere kontakt med våre naboer i Russland. Dette området rommer enorme muligheter, med rike ressurser innen fisk, mineraler, skog og sannsynligvis petroleum. Men det rommer også enorme utfordringer, med betydelige sosiale og velferdsmessige problemer, og ikke minst belastninger på og trusler for miljøet, som er blant de største miljøutfordringene i verden.

Barentssamarbeidet gav en arena for å utvikle et fellesskap i området og for å utvikle et felles engasjement for å løse utfordringene og å utløse mulighetene i regionen. Etter min vurdering har samarbeidet minst fire dimensjoner:

- en sikkerhetsdimensjon hvor vi gjennom gjensidig tillit bygger felles sikkerhet
- en miljødimensjon hvor vi retter søkelys mot de enorme utfordringene, ikke minst når det gjelder atomsikkerhet og lagring av atomavfall
- en utviklingsdimensjon, hvor vi gjennom næringsutvikling legger til rette for velferdsforbedring

- en demokratidimensjon, der samspillet mellom det nye demokratiet i Russland og de etablerte vestlige demokratiene kan befeste demokratiet i Russland

Barentssamarbeidet har to pilarer – et samarbeid på regjeringsnivå ved kontaktene mellom regjeringenes representanter i Barentsrådet, og en unik regional dimensjon ved kontakten mellom regionale representanter og urfolkene i Regionrådet. Dette er det viktig å bygge videre på. Det regionale samarbeidet gir en direkte kontakt mellom folkene som bor nær hverandre, som utvilsomt virker stabiliserende og utviklende.

Samtidig har samarbeidet manglet en parlamentarisk dimensjon. Det er viktig at parlamentarikerne involveres, ikke i stedet for eksisterende samarbeid, men i tillegg til det. Det er viktig at parlamentarikerne også deltar i bæringsen av den tanken og den visjonen som ligger bak samarbeidet. Og det er nå engang slik at det er de nasjonale parlamentene som vedtar de budsjetter som stiller ressurser til disposisjon for samarbeidet, og som vedtar de lover som legger rammebetingelsene for samarbeidet.

Jeg tror dessverre at vi må slå fast at samarbeidet i Barentsregionen har vært mindre i fokus i Nordisk Råd enn de andre regionale prosessene. Jeg tror det er tre forklaringer på det. For det første er det en noe ulik vektlegging mellom ulike land av de ulike prosessene. For det andre er utfordringene, f.eks. i Østersjøområdet, mer oversiktlige og lettere å håndtere enn de enorme dimensjonene som preger utfordringene i Nordvest-Russland. For det tredje har man, ikke minst, manglet en parlamentarisk dimensjon, en parlamentarisk kanal i Barentsregionen.

Det var derfor svært viktig at presidenten i Det norske storting, sammen med den daværende presidenten i Nordisk Råd, bar fram en parlamentarisk konferanse for Barentsregionen i Alta i april.

Denne konferansen gav så langt ikke en tilsvarende parlamentarisk organisering som vi ser i Østersjøsam arbeidet, selv om det etter mitt syn må være det langsiktige mål at Nordisk Råds engasjement i disse prosessene skal behandles likt.

Like fullt gav det en parlamentarisk kanal. Konferansen vedtok et omfattende sluttkommuniké som markerer vilje til å gripe fatt i og bidra til løsning av utfordringene i regionen. Samtidig ble Nordisk Råds nærområdeutvalg i nært samarbeid med Barents regionråd og med representanter fra relevante russiske folkevalgte organ bedt om å følge opp anbefalingene.

De fleste av de temaene som reises i kommunikeet, er under arbeid. Utenriksministeren har redegjort for mange av dem her i dag. Parlamentarikerne må naturlig bidra til å stimulere, påskynde og overvåke dette arbeidet. Samtidig må vi spørre hvordan vi som parlamentarikere kan gi samarbeidet en tilleggsdimensjon utover det som i dag skjer i Barentsrådet og Regionrådet. La meg her peke på fire forhold.

For det første: Selvsagt vil parlamentarikerens engasjement og deres kontakt i seg selv kunne bidra til å legge til rette for regjeringenes samarbeid – ganske enkelt på grunn av at enhver regjering trenger politisk støtte for å få gjennomslag for sin politikk.

Det andre er at parlamentene naturlig er demokratiets kjerne i de enkelte land. Parlamentarikerne vil derfor kunne forsterke demokratiutviklingen både generelt og ved å løfte fram en kontakt mellom bl.a. kvinnelige parlamentarikere, slik utenriksministeren viste til, med sikte på å oppnå reell likestilling, og mellom unge parlamentarikere.

Det tredje er utveksling av erfaringer og kompetanse. Det må fokuseres på hindringene som begrenser internasjonal handel og investeringer i Nordvest-Russland. En viktig årsak til dette er mangelfull lovmessig beskyttelse for investeringer, manglende langsiktighet i lovgivningen, skatte-, avgifts- og tollregler og hyppige endringer i disse. Men lovgivning og skattlegging er jo nettopp blant parlamentenes kjerneområder. Vi må derfor spørre hvordan nordiske parlamentarikere kan bidra til at russiske parlamentarikere får et bredere grunnlag for å treffe beslutninger som fremmer nødvendige investeringer.

Og for det fjerde: Vi vet stort sett hva som må gjøres for å løse miljøutfordringene i Nordvest-Russland. Vi vet stort sett hva som må gjøres for å bygge ut infrastrukturen. Vi vet stort sett hva som må gjøres for å skape næringsutvikling. Vi vet stort sett hva som må gjøres for å styrke velferdstilbudet. Men det grunnleggende problem er mangel på finansiering. Spørsmålet er da om vi som parlamentarikere kan bidra til å fokusere på finansieringsutfordringene ved å bringe sammen internasjonale kapitalmiljøer og parlamentarikere som bevilgende myndighet i aktuelle land. Og ikke minst: Barentssamarbeidet består jo ikke bare av Russland, Finland, Sverige og Norge. Barentssamarbeidet består også av andre nordiske land, av EU – av de fleste EU-landene, av USA, av Japan, for å nevne noen. Kan nordiske parlamentarikere da bidra til å skape sterkere engasjement i samarbeidet og sterkere forpliktelser for et bredt internasjonalt løft for finansiering av nødvendige strategiske prosjekt ved å knytte kontakt med parlamentarikere i EU-parlamentet, den tyske Forbundsdagen, det franske parlamentet, den amerikanske Kongressen eller det japanske parlamentet? Kan vi skape en parlamentarisk opinion som presser på regjeringene for å bidra til en slik finansiering av strategiske prosjekter, som er helt fundamental hvis vi skal få til den nødvendige opprydding og utvikling?

Etter mitt syn må vi ha som ambisjon at vi skal kunne bruke denne parlamentariske kanalen aktivt. Men da må vi gjøre ting noe annerledes enn det som kanskje er tradisjonen i Nordisk Råd. Kanskje kan vi også på den måten bidra til å vitalisere Nordisk Råd. Begge deler bør være i norsk interesse.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 391)

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Erik Solheim til utenriksministeren:

«Storparten av jordas befolkning bor i Asia. Asiatiske land står for en dramatisk økende andel av verdensøkonomien. En rekke land har tatt lange skritt i demokratisk ret-

ning samtidig som flere av verdens farligste konfliktområder befinner seg i Asia. Den svenske regjering framla nylig en svensk Asia-strategi som er behandlet av Riksdagen. Formålet er å ruste det svenske samfunnet for en framtid der Asia spiller en betydelig større rolle. I Norge er tvert imot vår næringslivsrettede Asia-plan blitt gjemt bort.

Vil Regjeringen etter svensk mønster utvikle en samlet norsk Asia-strategi der det drøftes hvordan Norge kan forberedes på «Asias århundre» gjennom en helhetlig gjennomgang av språkopløring, kultur, universitetskontakt, eksportmuligheter, næringslivssamarbeid og utenrikspolitikk?»

Erik Solheim (SV): Aldri i menneskets historie har så mange mennesker over så kort tid gjennomgått en så raskt økonomisk utvikling som over store deler av Asia de siste tiårene.

Asias andel av verdensøkonomien er tre ganger så stor i dag som hva den var så kort tilbake som i 1970. Japan er verdens nest største økonomi. Kina er antakelig verdens nest største økonomi når man ser det i forhold til kjøpekraft. Om man bare går tilbake til året 1960, var forventet levealder for en asiat 20 år kortere enn hva den er i dag. Det kan med andre ord ikke være den minste tvil om at vi er på vei inn i en framtid hvor Asia spiller en langt større rolle enn det har gjort de siste tiårene. Det vil langt på vei være å bringe oss tilbake til Jordens normaltid. Kina har i hele menneskehetens historie fram til de siste 200 årene vært det mest avanserte området etter enhver målestokk: kulturelt, økonomisk, militært – hvordan man enn måtte velge å måle det. Så seint som i året 1820 stod Kina og India sammen for halvparten av Jordens økonomiske potensial eller utvikling. Jeg skal ikke bruke mer tid på å begrunne hvorfor Asia blir viktigere, men heller prøve å se på konsekvensene av det, og starte med at Norge sover i timen.

Jeg har de siste årene hatt anledning til å treffe en serie asiatiske statsledere. I egenskap av å være stortingsrepresentant i det lille Norge blir man mottatt av presidenten i Korea, av statsministeren i Kambodsja og av utenriksministeren i Indonesia, for nå bare å nevne noen. Det er mange grunner til dette. Det er at vi er økonomisk rike, det er at vi deler ut Nobels fredspris, og det er kanskje aller mest vårt Midtøsten-diplomati. Men hvis vi snur dette rundt: Når asiatiske politikere kommer til Norge, har vi knapt tid til å ta imot dem. Vår næringsminister hadde ikke tid til å ta imot teknologiministeren i verdens fjerde største land, Indonesia. Næringsministeren uttalte sågar ved en anledning at hvorfor i all verden skulle norsk næringsliv drive å selge til Japan, det lå jo så fryktelig langt borte.

Jeg kunne bruke lang, lang tid på å vise til eksempler på sentrale, asiatiske politikere som har vært på besøk i Norge, uten at knapt noen har hatt tid til å møte dem. – Vi er jo, som vi vet, en virkelig stormakt, mens f.eks. India er et knøttlite land.

Nå sies ikke dette for å henge ut norske politikere, men jeg tror mye av det samme gjør seg gjeldende på an-

dre samfunnsområder, det at vi så å si ikke forstår hvor viktig Asia holder på å bli, og at det er en kjempeviktig oppgave å lære det norske samfunnet dette.

Vi har hatt en Asia-plan i Norge på 1990-tallet. Slik jeg ser det, var det to feil med den, men det var også mye riktig. Den ene feilen var at det var nærmest utelukkende en *økonomisk* Asia-plan. Den handlet om investeringer og økonomisk samarbeid uten å se dette i sammenheng med kultur, utdanning, menneskerettigheter, kunnskapsoppbygging – altså den helhet som en Asia-strategi måtte være. Den andre var at det var Gro Harlem Brundtlands personlige verk, det var hun som var motoren og engasjementet bak det, og da hun forsvant, var det ingen til å videreføre det engasjementet.

Sverige har nå laget en helhetlig Asia-strategi – det er kjempesvære dokumenter, selvsagt mange ord, men det er også et forsøk på å vri hele det svenske samfunnet, alle områder fra videregående skoler til Utenriksdepartementet, i retning av å forstå Asias videre betydning. Vi trenger noe lignende her.

La meg nevne noen elementer av hva en slik Asia-strategi skulle inneholde. Det første og viktigste er kunnskapsoppbygging. Bare hvis vi kan noe, og da mener jeg alle deler av det norske samfunnet, bare da er vi interessante partnere i en dialog, bare da vil vi kunne ha et fornuftig økonomisk og intellektuelt samarbeid med Asia. Det betyr at språkopplæringen må styrkes. Vi kan ikke lenger bare være et samfunn hvor vi kan norsk og ganske bra engelsk, men hvor vi knapt har mennesker som kan andre språk. Det er svært få i Norge som kan kinesisk, japansk, koreansk eller hindi, for nå bare å nevne noen. Språkopplæringen på alle disse områdene må styrkes, slik at vi har mennesker som kan være denne broen til asiatiske samfunn. Jeg tror innvandtermiljøene i Norge ofte kan være der man kan hente folk som kan foreta slik språkopplæring.

I den svenske Asia-strategien er det avdekket at bare 1 pst. av svenske studenter som studerer i utlandet, studerer i asiatiske land. Det er all grunn til å tro at tallet ikke er noe høyere for Norge. Det må endres. Asiatiske emner må komme inn i forskningen, og de må komme inn i pensum for skoler og universiteter. Det kan ikke lenger være slik det var da jeg studerte historie, nemlig at det som ble kalt verdenshistorie, egentlig bare var historien til fire europeiske stormakter og litt om USA de siste par hundre år. Dessverre er det altfor mye av det fortsatt. Med andre ord må vi ruste hele det norske samfunnet, fra vår utenriksstjeneste via vårt næringsliv til hele befolkningen, til å forstå Asia bedre. Hvis ikke, vil vi aldri kunne gå inn i en framtid hvor Asia spiller en større rolle.

Det andre element i en Asia-strategi er det økonomiske. Det har vist seg de siste tiårene at handel og investeringer er nøkler til å dra mennesker ut av fattigdommen. Vi har – også venstresida – vært altfor redde for handel og investeringer. Uten handel og investeringer blir det ingen økonomisk framtid. Det er med andre ord en viktig oppgave å få norsk næringsliv til å investere i Asia. Ikke slik at enhver investering er god. Man må ha et kritisk blikk, og man trenger institusjoner som NorWatch, som

overvåker vårt næringsliv, men vi må ha investeringer. Nå er altså situasjonen slik at de siste to årene er norske investeringer i Kina og India så få at de ikke engang synes på statistikken. Bare hvis det er flere enn tre bedrifter som investerer, kan man ta det opp i statistikken, for at den ikke så å si skal bli for bedriftsorientert og personlig. Nå ser vi altså ikke norske investeringer engang på statistikkene, så få er de, og de er vesentlig færre enn hos våre nordiske naboland. Dette kan ikke fortsette, fordi økonomisk samarbeid også er en drivkraft, selvfølgelig, for levestandardforbedring, men også for alle andre sider ved politisk samarbeid. Dette er jo også dumt for oss selv: En japansk turist i Norge legger igjen ca. 800 kr om dagen. Så det er ikke så dumt å dra noen japanere til Norge, om vi så bare tenker på lommeboka.

Det norske laksesalget til Japan siste år utgjør 3 milliarder kr, og det er bra, men dette er jo den enkle form for samarbeid, ikke den type samarbeid vi trenger mye mer av, nemlig investeringer og direkte økonomisk engasjement. Dette må være et ledd i en Asia-strategi.

Så må en Asia-strategi for det tredje ta utgangspunkt i at noen av de farligste konfliktområdene på Jorden er i Asia. Slik jeg ser det, er de tre stedene hvor det er mest sannsynlig at kjernevåpen kan bli brukt og mest sannsynlig at stormakter kan bli trukket inn i konflikter, alle i Asia. Det er Kashmir, det er Korea, og det er Taiwan. Det betyr at det å ha et våkent øye og å gå inn i politisk dialog for å yte det bitte lille bidraget Norge kan yte – det er lite, men noe er det – for å løse disse konfliktene, er avgjørende. I tillegg er det en serie andre konflikter i Asia som antakelig ikke har potensial for stormaktskonflikt og kjernevåpen, men som er fryktelig for menneskene det gjelder, i Burma, Aceh, Afghanistan, Sri Lanka og Assam, for å nevne noen. Mange av disse konfliktene betyr også et ufattelig stort antall drepte mennesker, uten at det egentlig er oppmerksomhet rundt det. På Sri Lanka ble det de siste par dagene drept antakelig opp mot 1 000 mennesker i konflikter på den nordlige delen av øya, og jeg tror ikke det har vært registrert engang i norske medier, knapt nok i vestlige medier overhodet.

Det viktigste bilaterale forholdet i verdenspolitikken er det mellom Kina og USA. Bare hvis stormaktene står sammen om å løse disse konfliktene, og bare hvis Norge bidrar til det, kan de bli løst. Dette pålegger oss mye. Det pålegger Utenriksdepartementet og utenriksministeren å innta en mer aktiv holdning til politisk dialog med asiatiske land. En del positivt er gjort. For eksempel er det at Thailand er med i Lysøen-samarbeidet, veldig konkret og positivt, og det pålegger også Stortinget en gjennomtenking av dette.

For å være helt ærlig, helt realistisk, har vi i Stortinget nå gjennom 20 år behandlet Den interparlamentariske union som noe som ikke har prestisje og status i det hele tatt, det er noe man egentlig ikke tar alvorlig i Stortinget, mens det tas alvorlig av helt sentrale politikere i nesten alle asiatiske land. Hver gang man besøker parlamentspresidenter eller sentrale politikere nesten overalt i Asia, snakker de om neste gang de skal i Den interparlamentariske

riske union. Det vil være et sted for oss å skape de personkontakten som også er helt avgjørende for et samarbeid, og Stortinget må nå begynne å ta IPU alvorlig. Dette er selvsagt en selvkritikk like mye som en kritikk av noen andre.

For det fjerde må vi selvsagt se på mulighetene for demokratisk utvikling, det er åpenbart en positiv trend i nesten hele Øst-Asia. Det siste var Indonesias – man må vel kunne si – demokratiske gjennombrudd ved den nye demokratiske regjeringen som ble etablert for 14 dager siden. Norsk bistand må mer brukes til å støtte opp om demokratisk utvikling av asiatiske land. Jeg deler ikke bistandsministerens syn, at vi så å si skal ha som dogme for norsk bistand at 50 pst. til enhver tid skal gå til Afrika. Det må være opp til en mer konkret vurdering fra tid til annen.

Og så er miljø et helt avgjørende punkt. Uten miljømessig forbedring i asiatiske land blir det heller ikke noe bedre miljø på kloden totalt.

Kort sagt: Det jeg er ute etter, er at Norge skal gjøre det samme som Sverige; lage en samlet strategi for hvordan vi i globaliseringsens tidsalder ikke møter globalisering med frykt, ikke lukker oss inne i oss selv, men åpner Norge opp for de store mulighetene som befinner seg der, og at vi åpner oss opp for en mye mer direkte dialog med Asia på alle plan i samfunnet.

Utenriksminister Knut Vollebæk: De asiatiske landene spiller en stor og økende rolle i det internasjonale samfunnet. Jeg er enig i representanten Solheims beskrivelse av Asias rolle.

Samtidig er det viktig å understreke at Asia ikke utgjør en homogen enhet – det være seg politisk, økonomisk eller kulturelt. Asias regioner og land er svært forskjellige.

Vi står overfor ulike utfordringer i vårt forhold til land i Sør-Asia, Sørøst-Asia og Øst-Asia. Etter min mening er det derfor ikke hensiktsmessig å lage en enhetlig Asia-strategi. Det som imidlertid er hensiktsmessig og nødvendig, er en stadig analyse av norske interesser og behov. I tillegg må vi fortløpende vurdere hvordan vi best kan støtte en økonomisk, sosial og politisk utvikling i Asia.

Dette omfatter bevisste valg av satsingsområder og virkemidler i forhold til enkeltland. India, Kina og Japan er så viktige i internasjonal sammenheng at vi må utvikle egne landstrategier for vårt forhold til dem. Nepal, Bangladesh og Øst-Timor representerer på sin side utviklingspolitiske utfordringer for Norge.

I 1994 lanserte den daværende regjeringen en Asia-plan, som fikk bred politisk oppslutning. Planen hadde et høyt ambisjonsnivå og var en strategisk satsing fra Regjeringens side på å utvikle et politisk, økonomisk og kulturelt samarbeid med Asia. Gjennom en rekke høyt profilerte besøk i asiatiske land og aktivt engasjement fra en rekke aktører i Norge fikk Asia-planen mye oppmerksomhet.

Jeg deler ikke representanten Solheims oppfatning om at Asia-planen er blitt gjemt bort. Planen ble evaluert i

vår, en evaluering som var gjenstand for en omfattende høringsrunde. Gjennomgangen viste bl.a. at aktivitetene våre fikk sin hovedvekt på næringslivssiden. Det ble i mindre grad utviklet konkrete aktiviteter når det gjelder politisk dialog og kulturelt samarbeid. Noe av grunnen til dette er nettopp landenes uensartede situasjon. Samtidig skal vi ikke se bort fra at Asia-krisen også hadde sin virkning.

Asia-planen har likevel hatt positive effekter. Den har klargjort og strukturert vår tenkning på området. Den har bidratt til å øke bevisstheten og kunnskapene om Asia i Norge og skapt positiv oppmerksomhet om Norge i Asia. Planen har også bidratt til å styrke samarbeidet mellom ulike deler av offentlig administrasjon, næringslivet og akademiske institusjoner, selv om jeg er enig med representanten Solheim i at dette ikke er godt nok.

Regjeringen legger vekt på å videreutvikle Norges forhold til de asiatiske landene. Dette gjelder politiske forhold, utviklings- og miljøsamarbeid, samarbeid om demokratiutvikling og menneskerettigheter, kulturelt samarbeid og kontakter mellom det sivile samfunn og forskningsmiljøer, foruten norsk eksport og investeringer. Innenfor denne generelle rammen vil vi måtte konkretisere samarbeidet med enkeltland på prioriterte sektorer, som i stor grad vil variere alt etter hvilket land vi diskuterer.

Japan står i en særstilling og krever et eget engasjement. Den nye regjeringen i Sør-Korea representerer også et positivt tilskudd til de demokratiske kreftene i regionen. Vi vil utvikle samarbeidet også med dette landet.

Norge har etter hvert utviklet et bredt samarbeid med Kina både politisk, økonomisk og kulturelt. Kina er av stor betydning når det gjelder norsk handel og investeringer, selv om vi ikke figurerer på de siste statistikkene. Det er samtidig et av de landene vi har samarbeidet mest med om utviklingen av en dialog om menneskerettigheter. Miljøspørsmål står også høyt på dagsordenen for forholdet mellom Kina og Norge. Det er imidlertid fortsatt rom for større bredde og utdypning av samarbeidet, og det vil Regjeringen følge opp.

I den forbindelse kan jeg opplyse at det nå forberedes et besøk for statsministeren til Japan, Sør-Korea og Kina neste høst.

India er en annen asiatisk stormakt, både sikkerhetspolitisk, økonomisk og befolkningsmessig. India var Norges første bistandsland. Etter hvert har norsk næringsliv fått større interesse for landet, selv om det også der later mye tilbake å ønske, slik som representanten Solheim er inne på. I den senere tid har samarbeid om teknologi, handel, investeringer og miljø fått en noe mer sentral plass. Regjeringen ønsker en utvikling av forholdet til India, etter mønster av det bredt anlagte samarbeidet som vi har etablert med Kina. India er en regional stormakt som det er viktig å føre en løpende dialog med. Jeg planlegger et besøk til landet tidlig neste år.

Indonesia, verdens største muslimske land, står midt oppe i en omfattende reformprosess, både politisk og økonomisk. Denne prosessen ble innledet da president Soeharto ble tvunget til å trekke seg i mai i fjor. Vi må

(Utenriksminister Vollebæk)

utnytte mulighetene som nå åpner seg, til å intensivere samarbeidet med dette landet. Det er svært viktig å støtte den nye regjeringen. En positiv utvikling i Indonesia vil ha betydning for hele regionen. Regjeringen vil derfor se på hvordan vi best kan gi vår støtte til de nye myndighetene i Jakarta.

Regjeringen er videre opptatt av det regionale samarbeidet mellom asiatiske land, ikke minst samarbeidet mellom landene i Sørøst-Asia – ASEAN. Organisasjonen spilte en viktig rolle senest i forbindelse med krisen på Øst-Timor.

Vi har bl.a. nær kontakt med Thailand, som for tiden har formannskapet i ASEAN, og som, som representanten Solheim nevnte, samarbeider i Lysøen-gruppen. Dette samarbeidet vil vi følge opp videre.

Regjeringen er nå i ferd med å vurdere hvordan forholdet vårt til de asiatiske landene bør videreføres. Vi legger vekt på å ha en systematisk og planmessig tilnærming, med konsentrasjon om enkeltland. Politiske, økonomiske og kulturelle virkemidler vil bli sett i sammenheng. Kontakter mellom akademiske institusjoner og det sivile samfunn i Norge og i asiatiske land vil også stå sentralt.

Forutsetningene og rammebetingelsene for vårt forhold til Asia er annerledes i dag enn da den opprinnelige Asia-planen ble formulert. Den finansielle og økonomiske krisen i deler av regionen har endret forutsetningene for næringslivets satsing på kort og mellomlang sikt. Et eksempel i så måte er Indonesia, som var et av de viktigste satsingslandene i Asia-planens første fase.

Parallelt med den økonomiske krisen i Asia har det også funnet sted viktige endringer i demokratisk retning i en rekke land. Men utviklingen mot mer demokrati er ikke entydig eller uten tilbakeslag, slik vi så et eksempel på nylig da de militære grep makten i Pakistan.

Utenriksdepartementet har fulgt arbeidet med den svenske Asia-strategien og hatt nær kontakt med det svenske utenriksministeriet. I mars i år ble det arrangert et større seminar i Oslo om erfaringene med den norske Asia-planen og opplegget for den svenske strategien.

Planene for den svenske Asia-strategien ble utformet før Asia-krisen. Dessuten er Sveriges forhold til asiatiske land, ikke minst når det gjelder eksport og investeringer, av betydelig større omfang enn tilfellet er for Norges vedkommende.

Selv om utgangspunktet er forskjellig, er det imidlertid elementer i det svenske opplegget som vi tar sikte på å gjøre bruk av også i vårt arbeid. Det er bl.a. viktig med en omfattende dialog med ulike fagmiljøer og interessegrupper i det norske samfunn som kan bidra til en fornyet satsing på forholdet til asiatiske land.

Regjeringens arbeid vil kombinere en helhetlig analyse av Asia med spesifikke planer for satsingen på sentrale land. Dette er nødvendig både for å gjøre arbeidet konkret og relevant, og fordi forskjellene mellom asiatiske land er så store.

I noen land er det utviklingssamarbeidet som er det primære. Det gjelder ikke bare de prioriterte samarbeids-

landene Sri Lanka, Bangladesh og Nepal, men også land som Kambodsja og Laos. I andre sammenhenger er det vårt sterke politiske engasjement for å finne løsninger på konfliktsituasjoner som dominerer – jeg kan her nevne Burma og Øst-Timor. I en del land er det de kommersielle interessene og ønsket om utvidet samhandel og investeringer som vil tillegges stor betydning – Japan, Kina, Sør-Korea og Singapore, for å nevne noen. I Vietnam er vi engasjert i både økonomisk samarbeid, utviklingssamarbeid og demokratiutvikling.

Vi skal ta med oss det beste av erfaringene fra arbeidet med Asia-planen. I tillegg vil Regjeringen følge opp planene om en større satsing på sentrale asiatiske land. Dette vil vi gjøre i nært samråd med næringslivet, forskningsmiljøer og organisasjonslivet.

Ettersom dette arbeidet berører viktige norske interesser, vil det være naturlig å redegjøre mer utførlig om dette for Stortinget når deler av neste års besøksprogram i Asia er gjennomført.

Hans J. Røsjorde hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Erik Solheim (SV): Jeg takker utenriksministeren for svaret, men jeg kan ikke si meg fornøyd.

Jeg oppfattet innlegget i hovedsak som en oppsummering av alle de innvendinger mot virkelig å gjøre noe som det er mulig å komme med, for hvis man ikke skaper et fokus eller en eller annen form for samlet strategi, tror jeg til sjunde og sist ikke det kommer til å skje så mye. Alt kommer til å dure i vei slik det tidligere har vært gjort.

Selvsagt er det riktig det som så å si var hovedinnvendingen mot å følge det svenske mønsteret, nemlig at landene i Asia er veldig forskjellige. Jeg vil da bare i parentes fortelle at det var en filmfestival her i Oslo for 14 dager siden – den het Film fra Sør. De landene som var mest fokusert under begrepet «sør», var Japan og Sør-Korea, som jo ligger i nord i enhver mulig tenkelig forståelse av begrepene «nord» og «sør». Det er klart at vi må komme oss ut av slike samlebegreper som «sør» og «Asia», men hvis man ikke skaper en eller annen form for fokus, tror jeg ikke noe kommer til å skje. Da kommer alle – universitetene, høyskolene, næringslivet og Utenriksdepartementet – bare til å dure i vei som de har gjort, nemlig med fokusering på det som oppfattes som de kortsiktige oppgavene. Og hvis Norge skal kunne dra nytte av, og være med og påvirke i, den nye globale tidsalder, som vi alle snakker om – det var senest et hovedtema i debatten om Nordisk Råd for en halv time siden – må vi på en helt annen måte skaffe oss kunnskap, åpne Norge for impulser andre steder fra, få folk ut og i dialog. For hvis man ikke har en eller annen form for fokusering på dette, tror jeg til sjunde og sist ærlig talt at nesten ikke noe kommer til å skje.

Dette har også med forståelsen av utenrikspolitikk å gjøre. Utenrikspolitikk er jo i veldig liten grad slik det var i Fürst Metternichs dager og i veldig liten grad også slik vi så det under møtet her for to dager siden, da topp-

ledere møttes og diskuterte seg imellom. Jeg sier ikke at det ikke er viktig. Å skape god stemning mellom ledere er viktig. Men mesteparten av utenrikspolitikken i dag er summen av det alle Norges frivillige organisasjoner, alle Norges bedrifter, Norges fylkeskommuner gjør – Nordland fylkeskommune har tre ansatte som driver med utenrikspolitikk. Det er altså summen av alle disse institusjonene som egentlig bestemmer hva som er Norges utenrikspolitikk. Slik jeg ser det, er Utenriksdepartementets rolle i veldig stor grad å lage en ramme, en strategi, en helhet for dette. Det er altså alle, fra den minste lille syforening til Landsorganisasjonen og NHO og alle bedrifter, i hvert fall av noen størrelse, som driver utenrikspolitikk.

Da må jeg si at jeg synes det må være fornuftig om Utenriksdepartementet tar ledelsen i en slik strategi og trekker opp rammene for den. Og jeg gjentar at jeg tror at en samlet Asia-plan, eller en samlet strategi, vil være det mest fornuftige for å få alle disse elementene til å trekke i noenlunde samme retning.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Representanten Solheim skal absolutt ha honnør for sine ulike interpellasjoner. Det er ikke første gang han for så vidt vekker oss ved å peke på områder som det er viktig å rette oppmerksomheten mot, og som vi kanskje ikke har hatt den nødvendige oppmerksomhet rettet mot. Jeg skal villig innrømme at han har et poeng når han sier at vi fra norsk side i bred sammenheng, inkludert Utenriksdepartementet, ikke har hatt oppmerksomhet rettet mot Asia på den måten som vi burde ha.

Derfor takker jeg for interpellasjonen. Den gjør selvsagt at vi må berede vårt eget hus noe, og sette i gang en prosess hos oss selv. Likevel tillater jeg meg å være uenig med ham når han legger som en premisse for at vi kan gjøre noe fornuftig i Asia, at vi må ha en samlet Asia-plan eller Asia-strategi. Jeg synes kanskje, med all mulig respekt for våre svenske venner, at den foreliggende Asia-strategien kanskje ikke nødvendigvis er noen garanti for at dette vil bli det løftet overfor Asia som man håper. Representanten Solheim viser selv til at det er mye papir, det er mange ord. Og de av oss som har vært med og laget denne typen strategier og planer, vet hvor enormt ressurskrevende det er.

Et av problemene vi har når vi står overfor denne type arbeid, er at det tar tid. Med den dynamiske utviklingen vi har i Asia i dag, er jeg redd for at våre planer ikke vil greie å være oppdaterte i forhold til utviklingen i Asia. Jeg tillater meg derfor å be om forståelse for, også fra representanten Solheim, at vi nå prøver å utvikle landstrategier i hvert fall for noen land. Det kan vi gjøre raskere, det kan vi gjøre enklere, de kan være mer operative og de kan endres mye raskere, slik at vi kan følge utviklingen i disse landene på en helt annen måte enn hvis vi skal lage en overordnet stor strategi. Men det betyr ikke at vi ikke må ta oss sammen – for å bruke et enkelt begrep – og involvere, som jeg sa i mitt første innlegg, norsk samfunnsliv bredt. For jeg er helt enig med representanten Solheim i at dette går på kunnskap, dette går på forståelse, hvor læreverket må inn – det være seg på sko-

le- eller universitetsnivå. Vi må ha inn organisasjonslivet, vi må ha inn forskningsinstitusjoner og vi må ha inn næringslivet. Men jeg tror at vi vil kunne få mer igjen hvis vi gjør dette mer målrettet overfor de enkelte landene, og hvis ikke stortingsflertallet pålegger meg noe annet, vil jeg starte med det.

Haakon Blankenborg (A): Eg trur ikkje at det endar med noko pålegg. Eg er rett og slett ikkje sikker på kor det endar, for det er ganske svære saker som vi diskuterer her. Og som det høver seg, er eg kanskje litt mindre i opposisjon til statsråden enn det Erik Solheim er. På den andre sida er eg heller ikkje sikker på kva utanriksministeren eigentleg seier her, for han går laus på ei rekkje landstrategiar. I forbifarten vart det, så vidt eg hørde, tatt med omtrent den største delen av Asia, frå Sentral-Asia til øst og til sør.

Eg trur at det vil vere nyttig om vi også i stortings-samanheng har ein gjennomgang av vårt forhold til Asia, om ikkje så omfattande som det svenske har gjort, så kanskje på grunnlag av det som utanriksministeren her legg opp til. Det er ulike grunnar til det. Det eine er det som Erik Solheim grip fatt i, at det er viktig å få ei forståing av kva dette enorme kontinentet betyr. Det er viktig for å få fram mangfaldet, men det er først og fremst viktig med ei slik øving for å få fram prioriteringar. Det er derfor tre ledd i dette som det er viktig å få fram: Det er forståing, det er prioritering, og det er handling. Til sjuande og sist er det det som tel.

Asia er som det vart sagt her, eit så omfattande og diffust samleomgrep at det eigentleg er vanskeleg å seie noko presist om ein Asia-strategi, men det kan vere ei ramme for ein diskusjon. Eg forstår på Erik Solheim at det òg er utgangspunktet. På den andre sida synest dei fleste nordmenn, inkludert oss i Stortinget, at til og med Europa er så stort og komplisert at vi har problem med å lage ein Europa-politikk, så kanskje det kunne vere ei øving før vi for alvor går laus på ein Asia-politikk, men kanskje kan vi handtere det samtidig. Eg trur ialfall at det kan setje det heile litt i perspektiv at vi har problem med korleis vi skal omgå dei som bur ein times flyreise unna, og at det er endå verre med dei som bur eit halvt døgn eller meir unna. Men det er viktig å få på plass infrastrukturen for forståinga, beredskapen og dei landspesifikke strategiane som utanriksministeren peikte på.

Som ein konklusjon på dette håper eg at Regjeringa kan arbeide vidare på det grunnlaget som utanriksministeren streka opp, der ein tar utgangspunkt i desse landspesifikke strategiane, men at summen av dette også bør vere ein diskusjon om vårt forhold til Asia. No er det heller ikkje slik at Regjeringa alltid unngår desse store samleomgrepa. Dette omgrepet «sør», som no har husert rundt omkring i den politiske debatten i ganske lang tid, er om mogleg eit endå verre omgrep og har endå mindre å gjere med konkret handling enn det ein Asia-strategi har. Også andre regjeringar har for så vidt brukt dette omgrepet, men no får eg ta fatt i den regjeringa som sit. Eg trur at dette vil vere ein måte å kome rundt den typen

litt diffuse og egentleg veldig upraktiske samleomgrep for politisk handling på.

Dag Danielsen (Frp): Jeg skal prøve meg på en tilnærmet sitering av Kipling: Øst er øst og vest er vest, og disse to skal aldri møtes. Det er vel på mange måter mye sant i det, og det har preget vårt forhold til Asia.

Vi har vel i norsk utenrikspolitisk sammenheng ikke vært flinke nok til å ta innover oss den dynamiske utvikling som tross alt har funnet sted, og den stadig viktigere rolle som Asia har spilt. Vi har vel heller ikke vært flinke nok til å følge opp den globaliseringen som har funnet sted. Et poeng i så måte var den debatten vi hadde tidligere i dag om forholdet til Norden. Jeg synes det er prisverdig at representanten Solheim setter fingeren på at vi trenger en kunnskapsoppbygging når det gjelder forholdet til Asia. Vi trenger en kunnskapsoppbygging på flere områder.

Nå synes jeg utenriksminister Vollebæk har vært imøtekommande overfor interpellanten, og jeg synes at hans konklusjon, og likeledes representanten Blankenborgs konklusjon, dette som han kalte å utvikle en infrastruktur for forståelse når det gjelder forholdet til Asia, har mye for seg. Vi må også innse at mye av vår fremtid og våre fremtidige utenrikspolitiske utfordringer, og nåtidige også for den saks skyld, ligger nettopp i dette området. Men jeg vil ikke gå så langt som representanten Solheim i troen på at vi trenger en såkalt helhetlig Asia-plan, selv om vi kanskje bør skjerpe fokuset noe når det gjelder forholdet til Asia.

Elsa Skarbøvik (KrF): Representanten Solheim etterspør en helhetlig Asia-strategi og peker på viktige områder, bl.a. at kunnskapsformidling er svært viktig. God kunnskap om andre land er grunnleggende for kontakt, og dette må bedres også i forhold til Asia.

Kristelig Folkeparti har alltid lagt vekt på internasjonal solidaritet, men dette har nok mest kommet til uttrykk gjennom vår bistandspolitikk. Der har vi ønsket å være mer målrettede og effektive, og den omfatter også mer enn u-hjelp. Norsk handelspolitikk er også viktig, og ressurser er satt inn for å styrke evalueringsfunksjonen for å integrere lærdommen av dette i framtidig strategiarbeid. En omfattende strategi for hvordan myndigheter og næringsliv i Norge kan bidra mer effektivt til å skape inntekter og arbeidsplasser i sør – det står «sør», jeg får kanskje tilføye «øst» etter dette – ble lagt fram i forbindelse med dette års budsjett, for der er Sri Lanka ett av de tre «pilotland».

I strategien for humanitær bistand fra januar ble det også fremhevet at vi vil gi høy prioritet til forebygging av konflikter og katastrofer og konsolidering av skjør fred gjennom bevisst fattigdomsorientert satsing på utdanning, miljø og demokrati. Når vi reiser fra land til land i Asia, slår de kulturelle/religiøse forskjeller mot en, likeså den politiske situasjonen. Vi kan beundre de flotteste templer både på Sri Lanka og i Kina, for så å oppleve etniske konflikter og brudd på menneskerettigheter i neste øyeblikk. Det er et svært mangfoldig kontinent,

som utenriksministeren sa. I vår kontakt og vårt samarbeid med denne verdensdel må vi legge opp en strategi som både tar høyde for ulikhetene og som utnytter mulighetene i mangfoldet.

Vår rammetenkning rundt samarbeidet med Asia innbefatter altså både politiske kontakter, som kan bedres, samarbeid om demokratiutvikling og økonomisk samarbeid. Selv om strategien ikke kan være den samme i forhold til alle land i Asia, kan de ulike tilnærmingene foregå innenfor en felles ramme som også ser på likhetene som finnes for hele Asia. Et slikt overordnet blikk på Asia vil også peke ut noen hovedutfordringer som gjelder store deler av verdensdelen, og der ligger det ikke bare støtte til næringsutvikling, men styrking av og kontakt med det sivile samfunn.

Store utredningsprosesser har en tendens til å bli svært omfattende, noe den svenske Asia-strategien viser. Kristelig Folkeparti har større tro på landspesifikke og regionbaserte virkemidler og strategier i samarbeidet med Asia, hvor også flere frivillige organisasjoner kommer med, sammen med norsk næringsliv, som er viktige aktører.

Siri Frost Sterri (H): Den svenske strategien som Erik Solheim refererer til, er et omfattende dokument med en rekke forslag til handlinger på så vel multilateralt og bilateralt nivå som på EU-nivå. Strategien understreker behovet for en koordinert satsing på alle nivåer og er slik sett ikke en nasjonal strategi i den betydning av ordet som Erik Solheim etterlyser. En av formuleringene i dokumentet går bl.a. på at Sverige skal være en brobygger til Asia, og ordet «Europa» brukes gjennomgående i rapporten om et kontinent der også Sverige hører hjemme. Det interessante spørsmål som reiser seg, er hvor Norges bro i så fall vil peke. Mot Island?

Litt nærlesning viser at Sverige ikke er alene mot Asia. Rapporten vektlegger bl.a. ASEM, et forum for samarbeid mellom EUs medlemsland og ti land i Asia, og understreker EUs betydning for Sverige både hva angår påvirkningskraft og langsiktig handling, særlig i forhold til Kina.

Rapporten legger også opp til å bidra til økonomisk frihandel gjennom å medvirke til å styrke det multilaterale regelverket for handel og investeringer innenfor rammen av WTO og støtte aktivt medlemskap i denne, også gjennom aktiv dialog med de asiatiske landene, f.eks. innen rammen av ASEM. Dette er av de mer interessante momenter, som også vår regjering burde se nærmere på.

Jeg synes denne strategien trekker opp et realistisk rammeverk for handlingsrom. Det er begrenset hva små stater kan begi seg ut på av såkalte globale strategier uten den nødvendige ryggdekning. Så er det da heller intet nytt i EU-sammenheng at enkelte land lanserer «strategier» i EU. Finlands strategi for nordområdene er også et eksempel på dette.

Erik Solheim bruker i interpellasjonsteksten ordene «dramatisk økende andel av verdensøkonomien». Ja, dramatisk vil dette kunne være for stater som står stadig mer alene i det globale fellesskap, og som ser på dette som en dyd av nødvendighet.

Johan J. Jakobsen (Sp): Det er ingen uenighet om den store og økende rolle de asiatiske landene spiller i det internasjonale samfunn. Asias viktige rolle ble jo til overmål illustrert under den såkalte Asia-krisen i fjor, hvor Norge med sin utadvendte økonomi opplevde at den økonomiske turbulensen også slo inn i norsk økonomi.

Interpellanten har utvilsomt et poeng når han ønsker at Norge bør forberede seg og høyne beredskapen når det gjelder «Asias århundre». Utenriksministerens svar viser også at Regjeringen tar denne utfordringen på alvor, selv om en fra norsk side ikke finner det hensiktsmessig å lage en såkalt Asia-strategi etter svensk mønster. Denne noe ulike tilnærming mellom interpellanten og utenriksministeren bør imidlertid ikke overdrives, for jeg går ut fra at også interpellanten er enig i at en norsk strategi mot Asia må være fleksibel i forhold til utfordringene, og at Norge må velge en norsk tilnærming framfor et svensk mønster. Istedenfor en enhetlig Asia-strategi bør videreutviklingen av Norges Asia-satsing innebære at en konkretiserer et variert samarbeid som tar høyde for det faktum at land i Asia er uensartet, og som har som utgangspunkt at Norges interesser og behov skal ivaretas. Ulike merkelapper må ikke tilsløre den enighet om hovedstrategien som har kommet til uttrykk i denne debatten.

Interpellanten nevnte Asia-planen fra 1994 i sitt innlegg, og evalueringen av denne planen bør gi nyttige føringer når det gjelder konkretiseringen av den framtidige Asia-politikken. Det er særlig grunn til å merke seg at gjennomgangen av Asia-planen for 1994 viser at aktiviteter har vært ensidig næringslivsorientert – hvis jeg forstod utenriksministeren rett. Aktiviteter når det gjelder f.eks. politisk dialog og kulturelt samarbeid, har tydeligvis vært prioritert ned. Når utenriksministeren i dag sier at en skal ta med seg det beste av erfaringene med Asia-planen, går jeg ut fra at den nevnte ubalansen som evalueringen har avdekket, vil bli gjenopprettet i den nye satsingen mot landene i Asia. For selv om en målrettet Asia-satsing i sterk grad vil være preget av økonomiske forhold knyttet til handel og investeringer, er det viktig at det fokuseres på politiske forhold og utvikling av miljø, på demokratiutvikling og menneskerettigheter og på kulturelt samarbeid. Det er en slik helhetlig og variert satsing som best kan ivareta våre interesser, og som kan møte de utfordringer som interpellanten trekker opp i sin interpellasjon.

Harald Hove (V): I noen grad har dette kanskje like mye vært en debatt om terminologi som om innhold. Skal man ha en samlet strategi eller plan, eller skal man ha en rekke delstrategier, delplaner? Uenigheten kan like snart synes å være knyttet til slike begreper som til det egentlige innholdet. I alle tilfeller er det enighet om at vår forståelse av asiatiske spørsmål avgjort både kan og må bli bedre, og at det trengs mer handling.

Det er min oppfatning at så stort og mangfoldig som Asia er, må man kunne stille seg spørsmålet om én samlet plan eller strategi vil være det som er det mest hensiktsmessige. Det må være viktigere med fornuftig prioriterte handlinger basert på økt forståelse, som vi må

skaffe oss. De tiltak som interpellanten viste til, f.eks. bedre språkopplæring, kan avgjort gjennomføres uten at det trenger å ta utgangspunkt i én samlet plan eller strategi.

På bakgrunn av det forholdsvis lille kjennskap som jeg personlig har til Asia, slås man i alle fall minst like mye av de ulikheter det er mellom ulike deler av Asia og ulike land i Asia, som av det som man måtte kunne kalle likheter. En kan bare ta to naboland som Laos og Vietnam, hvor det gjorde et langt sterkere inntrykk hvilke forskjeller det var i situasjonen i disse to landene, enn hvilke likhetstrekk det var, kanskje rent bortsett fra at begge var levninger av en ettparti/kommunistisk tradisjon som fortsatt var levende.

Interpellanten kom også med noen mindre spark mot næringsministeren. Nå er det ikke uten videre min oppgave å skulle forsvare ham, og det er ikke så lett å ta de helt konkrete tingene, men jeg vil for det første understreke at det sitatet som Erik Solheim kom med fra hans synspunkter på norsk næringsliv og Japan, er en misforståelse som jeg ikke synes bør få lov å leve videre. Næringsministeren har også vært på reise både til Japan, hvor det påståtte sitatet skulle ha falt, og nylig til Sør-Korea for et lengre opphold. Jeg vil også nevne at den politiske ledelsen i Næringsdepartementet har hatt en betydelig reisevirksomhet til Asia. Den aktuelle teknologiminister ble tatt imot av statssekretær Berg da han var på besøk i Norge, og hun møtte ham i Indonesia noe senere. I alle fall innholdsmessig kan det like snart ha vært en fordel.

Inger Lise Husøy (A): Det er bred enighet om at kampen for menneskerettigheter må føres gjennom politiske og diplomatiske kanaler, men den må også ha konsekvenser for internasjonal handel og økonomisk samarbeid. Når jeg nå tar ordet, er det for å fokusere på den næringslivsdelegasjonen som skal besøke Iran senere denne måneden. Det oppleves opprivende for iranske politiske fanger i Norge som frykter at man legitimerer det barbariske regimet i Iran. Derfor er det overmåte viktig at delegasjonen legger igjen noen visittkort om bestialske brudd på menneskerettighetene, og at vi gjør det klinkende klart at vi ikke aksepterer systematiske brudd på grunnleggende demokratiske rettigheter. For situasjonen er virkelig ille i Iran. Tusenvis av mennesker som har demonstrert for demokratiske og politiske rettigheter, er fengslet, mange er drept, noen er dømt til døden, og andre har fått lange fengselsstraffer. Nylig ble tre kvinner henrettet ved steining. Steining er detaljert beskrevet i straffeloven deres. Utenriksdepartementets pressetalsmann kaller dette, ifølge Klassekampen, uheldige hendelser. Det er ikke så rart at eksiliranere reagerer og protesterer.

Jeg er ikke imot at vi oppretter handelsforbindelser og diplomatiske forbindelser med land som bryter menneskerettigheter, men vi må for all del unngå å gi regimene i disse landene politisk og økonomisk legitimitet. Vi må ha offentlighet omkring at vi tar opp brudd på menneskerettighetene, og Regjeringen må lede an i dette.

Jeg har i skriftlig spørsmål spurt statsråd Sponheim om på hvilken måte brudd på menneskerettighetene vil bli tatt

opp med Irans myndigheter i forbindelse med næringslivsdelegasjonens besøk der. Sponheim svarer at menneskerettighetsspørsmål vil bli tatt opp på en formålstjenlig måte. Jeg hadde ventet meg en noe mer offensiv holdning og handling fra en regjering som innenlands fronter menneskerettigheter til de grader som denne regjeringen gjør. Det skal være et Iran-seminar i forkant av delegasjonsreisen. Jeg kan ikke se at menneskerettigheter er tema overhodet. Det synes jeg er skremmende, og jeg håper utenriksministeren vil foreta seg noe i denne sammenheng.

Erik Solheim (SV): Det er selvsagt ikke mitt hovedanliggende at vi skal kopiere alt svenskene har gjort, og på langt nær at vi trenger å produsere like mye papir som de har gjort, så jeg må understreke at den svenske strategien ikke er én enhetlig strategi for Asia, men et vell av oppslag om hvordan man på forskjellig vis skal tilnærme seg forskjellige asiatiske land, og en helt sentral del av det er en fortløpende vurdering av utviklingen i hvert enkelt land.

Det som er mitt hovedanliggende, er to forhold. Det ene er at vi er nødt til å se på dette som en helhet, og da tenker jeg først og fremst på en helhet i Norge. Eksempel: Da den kinesiske presidenten Jiang Zemin var i Norge for et par år siden, snakket alle norske medier nesten konsekvent om ham som hr. Zemin. Det samme gjorde også den mest ledende norske frivillige organisasjonen som arbeider innenfor menneskerettigheter. Det demonstrerte for enhver kineser at disse ikke kunne noe som helst om Kina. For den som kan litt om Kina, vet at det er like meningsløst som konsekvent å ha snakket om f.eks. hr. Bill under det amerikanske statsbesøket nå.

Man blir ikke tatt på alvor av kinesere, som ser på seg selv som Midtens rike, hvis man ikke kan noe. Det samme gjelder selvsagt i forhold til økonomi. Hvis norske bedriftsledere reiser til asiatiske land og ikke har tilstrekkelig historisk, kulturell og annen ballast, så er sjansene for at de skal kunne knytte en kontrakt, faktisk mye mindre enn om de har det. Derfor må vi også, hvis vi lager landspesifikke strategier, lage strategier som er helhetlige. De må dreie seg om menneskerettigheter, demokrati, økonomi og kunnskapsoppbygging i Norge, om norske universiteter og om språkopplæring – alle disse tingene i en helhet. Jeg tror at hovedsvakheten i den opprinnelige Asia-planen var at den var rent næringsrettet. Så hvis de strategiene Utenriksdepartementet nå lager, vil ha et slikt helhetlig fokus, synes jeg vi har tatt et riktig og langt skritt.

Det andre forhold er at hvis disse tingene ikke på en eller annen måte settes sammen i en eller annen form for fokus, så kommer vi ingen vei. Grunnen til det er at det krever en offentlig debatt. Det krever et senter som på en måte initierer ting, hvis man skal få til noe. For det er jo tusen enkeltbeslutninger som vil utgjøre helheten her. Altså: Hvis ikke norske universiteter legger til rette for flere studier og mer studentutveksling, mer opplæring i asiatiske språk og mer pensum fra Asia, ja så kommer vi ingen vei. Dette kan ikke bestemmes direkte av Utenriksdepartementet, og det er et eksempel på hvordan man trenger en helhet og et fokus.

Hvis konklusjonen kan bli det Haakon Blankenborg gav uttrykk for, vil jeg være fornøyd. Jeg oppfattet det som egentlig å være tre punkter, nemlig at det er viktig å prioritere, det er viktig å skaffe kunnskap og det er viktig å handle. Dette gjør vi best ved at vi legger til grunn det Utenriksdepartementet foreslår, landspesifikke strategier, men disse må på en eller annen måte framlegges for Stortinget, i en stortingsmelding, i en redegjørelse fra utenriksministeren eller i en annen form som gjør at vi får en nasjonal helhet og et nasjonalt fokus

Utenriksminister Knut Vollebæk: Jeg konstaterer at det er et klart ønske fra Stortingets side at Regjeringen skal videreutvikle Norges forhold til de asiatiske land. Jeg konstaterer også at det i stor grad er enighet om at vi skal ha en helhet, en ramme, men at vi innenfor denne rammen bør kunne skape både forståelse, prioritering og handling, for å sitere representanten Blankenborg, i forhold til de enkelte land, og jeg kommer gjerne tilbake til Stortinget innenfor en slik sammenheng.

Jeg har også lyst til å si takk for de andre innleggene i denne debatten, som har gitt meg en del viktige momenter til det videre arbeidet. Representanten Siri Frost Sterri er opptatt av Europa, og det er også denne Regjeringen, selv om representanten Frost Sterri ikke helt tror på utenriksministeren når han sier det. Jeg er ikke så sikker på at vår situasjon i dag gjør at vi ikke også kan se oss selv i en europeisk sammenheng. Jeg synes at nettopp det vi har vært vitne til når det gjelder Midtøsten, for så vidt viser at Norge kan spille en viktig europeisk rolle ikke bare i europeiske nærområder, men at det også kan overføres til andre sammenhenger. Jeg tror det er viktig, som representanten Frost Sterri er inne på, at vi ser oss i denne europeiske sammenheng, og at vi som et europeisk land identifiserer oss nettopp slik når vi forholder oss til Asia, for det er bare på den måten vi vil bli tatt alvorlig i asiatisk sammenheng, og det ser jeg ikke noe problem med å gjøre.

Representanten Husøy er opptatt av menneskerettigheter, og det er ingen tvil om at det er et viktig spørsmål, ikke minst overfor Iran, men også overfor andre asiatiske land, og at det er noe som vi må følge nært. Jeg synes det er spennende å se på den rollen vi har kunnet spille og fortsatt kan spille vis-à-vis Kina når det gjelder menneskerettighetsdialog. Vi blir tatt på alvor. Vi er en partner som jeg tror kan gjøre nytte for seg der. Andre land synes også dette er interessant og ønsker å samarbeide med oss. Det skal vi utnytte. Jeg er enig i at Iran er et viktig land i denne sammenheng, og det viser også klart det jeg selv var inne på, at vi må utvikle landspesifikke strategier og tilnærminger. Jeg kan forsikre representanten Husøy om at vi har tatt opp menneskerettigheter overfor Iran, bl.a. gjorde vi det da statssekretær Strømmen besøkte Iran nylig, men vi skal selvsagt også gjøre det fremover. Det vil være naturlig å gjøre det også i næringslivssammenhenger.

Jeg vil derfor arbeide videre etter de retningslinjer som departementet og jeg selv har skissert, og med de innspill som jeg har fått her i dag. Så vil jeg få komme tilbake til Stortinget på et senere tidspunkt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Marit Nybakk til utenriksministeren:

«Kontroll med spredning av atomvåpen, og vilje til å eliminere atomvåpen og andre ødeleggelsesvåpen, må være et viktig mål for det internasjonale samfunnet. Det er derfor foruroligende at Russland ikke ratifiserer START II-avtalen, og at det amerikanske senatet stemmer ned ratifisering av prøvestansavtalen. Atomopprustning i nye atomland og ukontrollert spredning av nukleært materiale skaper også internasjonal uro. 8-lands-initiativet New Agenda Coalition skal på ny opp i FN i høst, nå i en noe endret utgave.

Vil Regjeringen gå aktivt inn i forhandlingene i FN med sikte på å stemme for årets NAC-resolusjon?»

Marit Nybakk (A): Ukontrollert spredning av atomvåpen og nukleært materiale utgjør kanskje den største trusselen mot menneskeheten, mot sivilisasjonen og mot miljøet på kloden vår. I dag stammer ikke trusselen om kjernefysisk krig fra stormaktsrivalisering i en todelt verden. Den er der i form av spredningsfare til land med totalitære og uberegnelige regimer. Den er der fordi bite regionale konflikter blusser opp, der partene kappes om å vise hvem som har de teknologisk beste atomrakettene. Den er der ved at atomvåpenkompetanse og spaltbart materiale etter Sovjetunionens fall er ute av kontroll, og kan bli et pressmiddel i hendene på terroristgrupper. Den er der på grunn av miljøfaren ved atomavfall og reaktorer i dårlig forfatning i Russland og andre postsovjetiske stater. Den er der fordi en del land i den tredje verden skaffer seg ekspertise, teknologi og nok spaltbart materiale til å utvikle kjernevåpen. Den er der også på grunn av økt tilgjengelighet av høyteknologi, som kan brukes både til sivile og til militære formål.

Men atomtrusselen blir ikke mindre ved at Russland ikke ratifiserer START II-avtalen eller at Senatet i verdens mektigste nasjon, USA, ikke ratifiserer prøvestansavtalen og fortsetter å utvikle nye våpen gjennom laboratorietesting. Senatets avgjørelse, og for ikke å snakke om Indias og Pakistans atomopprustning, med Kashmir som en udetonert bombe i bokstavelig forstand, skaper også uro om hva som kan skje med ikkespredningsavtalen under tilsynskonferansen i april 2000. Jeg vil også vise til det Erik Solheim sa i sin interpellasjon om Asia, der han understreket at den største atomtrusselen i dag ligger nettopp i Asia, både i skjæringspunktet India-Pakistan, men også i forhold til Kina og Korea. Det er uro knyttet til det som skjer i forhold til atomopprustning i den del av verden.

2. september i år hadde Kjell Dragnes en kommentar-artikkel i Aftenposten der han fortalte at dommedagsklokken på førstesiden av «Bulletinen for atomforskere» står på ni minutter på tolv. Etter Pakistans og Indias prøvesprengninger i fjor flyttet Leonard Reiser – i nevnte bulletin den 11. juni i fjor – viserne fem minutter fram, til

ni minutter på tolv. Forskerne ville imidlertid samtidig vise at de gamle atommaktene ikke har lyktes med sine nedrustningsforhandlinger, at det ser ut til at forsøkene på å hindre spredning har slått feil, og at de enorme mengdene av atomvåpen fra den kalde krigens dager ikke er blitt redusert, slik man hadde trodd og håpet i begynnelsen av dette tiåret.

«Dommedagsklokken» var syv minutter på tolv da den dukket opp i juninummeret av Bulletinen i 1947. Siden er den blitt justert flere ganger, i tråd med skiftende internasjonale politiske konjunkturer. Dragnes skriver:

«Etter de siste resultatløse drøftelsene mellom USA og Russland, og etter at India har proklamert et omfattende atomprogram, er det ingen grunn til å tro at klokken vil bli flyttet tilbake med det første.»

Vi må bekjempe alle typer ødeleggelsesvåpen: kjemiske våpen, bakteriologiske våpen og atomvåpen. Men atomvåpen og radioaktivitet står fortsatt på mange måter i en særstilling når det gjelder død og ødeleggelse.

Eva Nordland holdt 6. august 1997 – det var på Hiroshimadagen – hovedtalen ved fredsauten på Youngstorget. Hun fortalte bl.a. om Hiroshima-bombens ødeleggelser på en skole. Av 300 elever, sa hun, overlevde 17 de første minuttene. Luften var sot, aske, støv, alt stummende mørke. Fra atomskyen kommer ufattelige drønn. Grusom lukt og smak sprer seg, glassbiter flyr med en kraft som tar liv, der noen ennå er i live. Bygninger hadde fordampet til småbiter. I grunnen under var jord og røtter brent. Mennesker som ikke var døde, slepte seg mot vannkilder eller togstasjoner.

Hun sa mye mer, men dette viser også hvilket ødeleggelsesvåpen atombomben er, og dagens atomvåpen er nok betydelig sterkere enn den atombomben som falt over Hiroshima. Verden ble i grunnen aldri den samme etter Hiroshima-bomben. Energien og styrken i atomvåpen, i dag mange, mange ganger større, er av en karakter vi knapt kan fatte.

Mangel på troverdig vilje til å eliminere atomvåpen utgjør en stor trussel mot menneskeheten. Vi har i etterkrigsperioden hatt den glede å oppleve at det er innført forbud mot både kjemiske og biologiske våpen, men forbudet mot og elimineringen av atomvåpen lar vente på seg.

Det er ikke tvil om hvor opinionen i Norge befinner seg når det gjelder atomvåpen. En meningsmåling fra juli i fjor viser at 92 pst. mener at Regjeringen skal arbeide aktivt for et forbud mot atomvåpen. Det er selvfølgelig ikke gjort over natta, og det vil kreve et politisk og diplomatisk arbeid, også langs de små skritts vei, noe jeg tror vi skal erkjenne.

Vi har hatt flere innspill for å komme atomvåpen til livs, bl.a. kom Canberra-kommisjonen fra 1996 med en rekke forslag. Samme år ble traktaten om et totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengninger vedtatt og åpnet for undertegning på FNs generalforsamling. Og ikkespredningsavtalen ble i 1995 forlenget på ubestemt tid. Fra norsk side var det den gangen nettopp viktig å få avtalen ikke-tidsbegrenset. I 1997 la Malaysia og 47 andre land fram den såkalte Malaysia-resolusjonen, som ble vedtatt

av nedrustningskomiteen i FN den 10. november mot 26 stemmer, og med 24 avholdende. Norge var blant dem som avholdt seg fra å stemme.

I fjor lanserte Brasil, Egypt, Irland, Mexico, New Zealand, Slovenia, Sverige og Sør-Afrika et nytt initiativ: New Agenda Coalition. Norge avholdt seg i fjor fortjenstfullt fra å stemme – stemte ikke mot, slik det lå an til en stund, og jeg vil gi utenriksministeren ros for den håndteringen.

I år har New Agenda Coalition lagt fram et revidert forslag for FNs generalforsamling – og denne gangen er de sju og ikke åtte, hvis jeg har registrert riktig. Jeg synes det er viktig at Norge fram til avstemmingen i FN har løpende kontakt med de øvrige nordiske land, med allierte og andre for å diskutere hvordan resolusjonen skal håndteres. Vi bør drive fram en aktiv opinion. Årets tekst er betydelig mykere enn fjorårets. Det vil være av stor betydning at Norge og flere NATO-land stemmer for denne NAC-resolusjonen. Det vil samtidig være et signal om at Regjeringen og Norge nå ønsker å sette eliminering av atomvåpen på dagsordenen.

Voteringer i denne type spørsmål er Regjeringens ansvar. Og som jeg sa: Dette ansvaret ble i fjor håndtert med stor kløkt. Det er selvfølgelig ikke slik at FN-resolusjoner løser de utfordringene som atomtrusselen stiller oss overfor, i alle fall ikke alene. Men de har likevel en enorm politisk, moralsk og symbolsk effekt.

Med den nye teksten i NAC-resolusjonen bør Norge i år stemme for. Om nødvendig bør Norge gå inn og bidra til å få justert teksten slik at både Norge og andre likesinnede land vurderer denne resolusjonen slik at man kan stemme for den. Det er særlig enkelte allierte land, som f.eks. Italia, Nederland og Tyskland, og naturligvis Sverige, Brasil og Sør-Afrika, som bl.a. står bak denne resolusjonen, som man må ta kontakt med for å diskutere ikke bare justeringer, men også mulighetene for å stemme for.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Kjernefysisk nedrustning er en av de viktigste oppgavene på den internasjonale politiske dagsorden og en prioritert oppgave for Regjeringen. Gjennom flere år har Norge sammen med andre land fremmet resolusjonsforslag på dette feltet. Rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning er også sentrale områder for vårt arbeid i NATO. Sammen med andre nærstående land arbeider vi aktivt på nedrustningskonferansen i Genève og innenfor rammen av ikke-spredningsavtalen. Samtidig legger vi inn en betydelig innsats for å møte utfordringene fra andre masseødelegelsesvåpen og konvensjonelle våpen, som biologiske og kjemiske våpen, antipersonellminer og håndvåpen.

Vi hilser velkommen politiske initiativ som vil redusere kjernevåpenenes rolle i internasjonal politikk, og som kan samle nødvendig støtte og gi konkrete resultater. Jeg er enig med interpellanten i at det i dag er flere trekk som gir grunn til bekymring når det gjelder arbeidet med å redusere kjernevåpenenes rolle i internasjonal politikk.

Russland har fremdeles ikke ratifisert START II-avtalen. Dette har så langt blokkert for nye forhandlinger om

ytterligere reduksjoner. De indiske og pakistanske prøvesprengningene i fjor var en alvorlig undergraving av ikkespredningsregimet. India og Pakistan har heller ikke vist politisk vilje til å avstå fra ytterligere kjernefysiske tester eller til å frasi seg kjernevåpenopsjonen. Det multilaterale arbeidet ved nedrustningskonferansen i Genève og innenfor rammen av ikkespredningsavtalen har vært preget av stillstand. Forhandlingene om et avtalefestet forbud mot produksjon av spaltbart materiale for våpenformål er f.eks. ennå ikke kommet i gang.

Det amerikanske senatets nei til ratifikasjon av prøvestansavtalen er også dypt beklagelig. Beslutningen gir et svært uheldig politisk signal i en tid da ikkespredningsregimet er under press, og den multilaterale dialogen om nedrustningspolitiske spørsmål er fastlåst. Samtidig vil jeg understreke at Regjeringen setter pris på president Clintons forsikringer om at USA ikke vil gjenoppta prøvesprengninger. Clinton-administrasjonen vil også fortsette bestrebelsene på å sikre amerikansk ratifikasjon. Dette ble gjentatt under presidentens besøk i Norge.

Selv om alle land har et ansvar for arbeidet med atomnedrustning, hviler hovedansvaret på kjernevåpenmaktene. Det er kjernevåpenmaktens politiske vilje til nye forpliktelser på nedrustningsområdet som er avgjørende for å nå resultater.

Den fastlåste situasjonen som for tiden preger den multilaterale dialogen om disse spørsmålene, krever innspill og initiativ som legger til rette for et mer konstruktivt samarbeidsklima. Slike initiativ må utformes på en måte som er samlende og ikke splittende. Jeg tror at den beste strategien for Norge er å satse på politiske prosesser hvor vi kan gi realistiske, konkrete og konstruktive bidrag. Derfor foreslo Norge i 1. komite i FN tidligere i høst følgende seks praktiske tiltak:

For det første må tilsynsprosessen for ikkespredningsavtalen revitaliseres. Det er viktig at partene på neste års tilsynskonferanse enes om en strategi som kan gjøre denne prosessen til et verdifullt instrument for arbeidet med å hindre spredning og fremme nedrustning.

For det andre er det viktig å opprette en arbeidsgruppe ved nedrustningskonferansen i Genève med ansvar for løpende drøftelser om kjernefysisk nedrustning. Dette kan bl.a. gi kjernevåpenmaktene en mulighet til å informere om tiltak og resultater som følge av ensidige og bilaterale initiativ og derigjennom demonstrere sin nedrustningspolitiske vilje.

For det tredje må Russland snarest mulig ratifisere START II-avtalen. Videre bør USA og Russland starte forhandlinger om en START III-avtale om ytterligere reduksjoner av de kjernefysiske beholdningene.

For det fjerde må taktiske kjernevåpen inn på den nedrustningspolitiske dagsordenen. For eksempel kan lagre av russiske våpen av denne typen raskt bli redeploiert og spille en destabiliserende rolle i konfliktutsatte områder.

For det femte må vi intensivere arbeidet med å øke antallet ratifikasjoner av prøvestansavtalen. Dette vil styrke det politiske presset på signatarstater som ennå ikke har ratifisert.

For det sjette må forhandlinger om et internasjonalt forbud mot produksjon av spaltbart materiale for våpenformål settes i gang snarest mulig.

På fjorårets generalforsamling i FN ble det stor oppmerksomhet omkring resolusjonsforslaget om kjernefysisk nedrustning som ble lagt frem av den såkalte New Agenda Coalition, eller 7-landsgruppen, som det er i år – i fjor var det som representanten Nybakk sa, 8 land, Slovenia er ikke med i år. Fra norsk side delte vi resolusjonens hovedmålsetting om en kjernevåpenfri verden og dens vektlegging av behovet for ny bevegelse i nedrustningsarbeidet. Norge valgte allikevel å avstå under voteeringen, i likhet med praktisk talt alle andre ikkekjernevåpenstater i NATO og Europa.

Resolusjonsteksten inneholdt etter vårt syn en rekke problematiske elementer og forslag. Den formidlet bl.a. en grunnleggende skepsis til kjernevåpenmaktenes nedrustningsvilje, i stedet for å bidra til et mer konstruktivt samarbeidsklima. USA og Russland ble nevnt spesielt, mens resolusjonen ikke fant grunn til å navngi India og Pakistan, som nylig hadde gjennomført en serie kjernefysiske prøvesprengninger.

Resolusjonen skar alle kjernevåpenmakter over én kam og gav et misvisende bilde av de nedrustningstiltakene som i første rekke vestlige kjernevåpenmakter har gjennomført de siste årene. Videre ville resolusjonens forslag om en spesialkonferanse om kjernefysisk nedrustning etter norsk syn komplisere og svekke den multilaterale dialogen på ikkespredningsområdet.

Årets resolusjonsforslag er mer positivt, som representanten Nybakk sa. Det er imidlertid fortsatt en rekke problematiske sider ved teksten. Et hovedproblem er som før at tilnærmingen preges av en grunnleggende skepsis til at kjernevåpenmaktene tar nedrustningsforpliktelsene sine alvorlig. Alle kjernevåpenmaktene skjæres fortsatt over én kam. Resolusjonen nevner heller ikke i år India og Pakistan. Dette er utilfredsstillende og ubalansert.

Jeg vil her understreke at Indias og Pakistans kjernefysiske tester i fjor var de første som ble foretatt av ikke-erklærte kjernevåpenstater på 24 år. De innebar et alvorlig anslag mot ikkespredningsregimet og de normene som er etablert. En slik dramatisk begivenhet bør selvsagt omtales.

Ved å foreslå en ny internasjonal konferanse om kjernefysisk nedrustning lagt utenfor ikkespredningsprosessen risikerer man å undergrave oppfølgingsarbeidet med ikkespredningsavtalen. Dette knytter an til tekstens hovedbudskap, nemlig at det vi trenger, er en ny agenda. Vårt syn er at vi først og fremst trenger ny bevegelse og fremdrift i den eksisterende agendaen og de etablerte prosessene. Vi har mer å vinne på å styrke den multilaterale dialogen innenfor rammen av ikkespredningsarbeidet fremfor å opprette nye konferanser.

Ut fra ønsket om å støtte intensjonene i resolusjonen, tok jeg på et tidlig stadium kontakt med den svenske utenriksministeren for å se om det skulle være mulig å få til nødvendige endringer i teksten. Disse konsultasjonene fortsetter. Flere NATO-land er kommet til, men det har vist seg vanskelig å få gjennomslag for våre synspunkter.

Etter mitt syn er ikke de endringene som er blitt foretatt så langt, tilstrekkelige til at vi kan stemme for. Forslagsstillerne må vise vilje til å ta problemene på alvor. Det innebærer bl.a. at resolusjonen også må ta avstand fra Indias og Pakistans prøvesprengninger.

Hvis vi ikke får gjennomslag for synspunktene våre, vil vi dessverre også i år måtte avstå på resolusjonen. Samtidig vil vi fortsette engasjementet vårt for nedrustning, som den prioriterte oppgaven det er for Regjeringen.

Marit Nybakk (A): Jeg vil takke utenriksministeren for svaret.

Det er ikke vanskelig å være enig i at vi først og fremst trenger ny bevegelse, slik ministeren uttrykte det, og framdrift innenfor rammen av ikkespredningsavtalen. Det tror jeg det er bred enighet om, og også at det viktigste er å få oppslutning om tiltak som reelt sett fører til atomnedrustning, og at Norge selvfølgelig opptre i de ulike fora og bidrar til å styrke den multilaterale dialogen innenfor rammen av ikkespredningsarbeidet.

Men om man fortsetter den tidligere agendaen, går det også an å gå inn på en ny agenda. Resolusjonen som er fremmet i FN nå, har en viktig politisk signaleffekt – noe jeg også understreket i mitt første innlegg – i arbeidet mot en kjernevåpenfri verden, for å eliminere atomvåpen. Jeg setter pris på at Regjeringen har gått aktivt inn i et arbeid for å få til endringer i resolusjonen slik at den kan støttes fra norsk side.

Jeg deler for øvrig også utenriksministerens vurderinger av at India og Pakistan må nevnes i resolusjonen. At Indias og Pakistans atomprøvesprengninger faktisk var de første som ble foretatt av ikke-erklærte kjernevåpenstater på 24 år, er viktig å understreke, og også det at atomtrusselen i den delen av verden kanskje er den største vi har sett på lenge; at vi må ta avstand fra disse prøvesprengningene, er det ikke tvil om, og det bør også inn i resolusjonen.

Jeg synes at NAC-resolusjonen og initiativet er prisverdig, fordi man har grepet fatt i den vedvarende trusselen mot menneskerettene som atomvåpen er, og fordi – som jeg sa – det er viktig at man av og til får slike resolusjoner i FN som gir viktige signaleffekter. Man prøver å leve opp til det arbeidet som generalforsamlingen i FN startet allerede i 1946, nemlig å prøve å fjerne atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen fra nasjonale arsener. Det jeg synes var interessant i det utenriksministeren sa, var at han har tatt kontakt for å se om det er mulig å komme fram til en enighet mellom ulike typer land om denne resolusjonen – det ville da på den ene siden være Sverige, Sør-Afrika etc., og Sverige er vel nøkkelnasjonen i denne sammenhengen – for å få de endringer som Norge og eventuelt andre land, som Italia, Nederland, ønsker, men også for å få snakket med Italia, Tyskland, Nederland og andre. Det italienske senatet har så vidt jeg vet, gått inn for å støtte denne resolusjonen, og jeg håper at og vil også spørre utenriksministeren om Norge i sluttinnspurten vil gå inn og intensivere arbeidet for å se om man kommer fram til enighet.

Presidenten: Utenriksminister Vollebæk får ordet. Neste taler er Bjørn Tore Godal.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Jeg kan forsikre interpellanten om at vi holder et meget høyt aktivitetsnivå når det gjelder denne saken, nettopp ut fra at vi ønsket å stemme for resolusjonen. Det var vår intensjon: å prøve å få til det i år. Derfor tok vi – som jeg sa – på et svært tidlig stadium kontakt med Sverige for å få i gang en dialog. Jeg er enig med interpellanten i at intensjonene i denne såkalte NAC-resolusjonen er prisverdige, og det er derfor med beklagelse vi må si at vi så langt ikke har kommet i mål når det gjelder å få forståelse for vårt syn. Vi vil fortsette dette arbeidet frem mot det tidspunkt da avstemningen vil finne sted. Det er positivt at flere NATO-land har engasjert seg i dette, at vi har en gruppe medlemmer som, på samme måte som oss, ser dette som et viktig anliggende og en sak som vi bør prøve å få bevegelse i, fordi, som interpellanten sier, det er ingen tvil om at signaleffekten, den politiske betydningen av en resolusjon som peker frem mot en atomvåpenfri verden, er viktig. Men skal en slik resolusjon tas på alvor, må vi, som interpellanten også viser til, ta utgangspunkt i de reelle problemer vi står overfor, og da er Indias og Pakistans prøvesprengninger ett av de store problemene.

Vi har tidligere i dag drøftet Asia. Det er ingen tvil om at situasjonen i Asia er labil, og at situasjonen i Pakistan er svært labil. Pakistan er altså en atommakt, og hvis vi ikke også kan få engasjert Pakistan i nedrustningsarbeidet, tror jeg vi står overfor en svært alvorlig situasjon på det indiske kontinent. Men jeg kan forsikre representanten om at vi vil fortsette dette arbeidet helt frem til det tidspunktet da resolusjonen vil komme opp til avstemning, nettopp for å prøve å få til en forståelse.

Presidenten: Det blir som i enkelte fotballkamper behov for innbyttere, den annonserte taler Bjørn Tore Godal blir midlertidig byttet ut med Kjell Engebretsen.

Kjell Engebretsen (A): Det kan være spennende å sitte på innbytterbenken, da vet man ikke hva som skjer.

Når vi diskuterer atomvåpen i Norge, er det ikke slik at vi har en debatt som går på om man er for eller mot atomvåpen. Det vi diskuterer, er strategier for å få nøytralisert og fjernet disse våpnene, og der er vi gudskjelov svært enige. Så er spørsmålet: Hvor fast skal man være, eller hvor smidig skal man være? Det å kunne denne balansen er jo diplomatiets redskaper.

Når utenriksministeren sier at det har vært vanskelig å slutte seg til denne NAC-traktaten fordi den inneholder en del bemerkninger om at man ikke har all verdens tillit til den reelle vilje hos atommaktene til faktisk å gjøre noe, er ikke det så helt ueffent. Det er – så langt jeg kan forstå – en viss grunn til å ha den type mistanker, slik som det nå ser ut. Men da er vel spørsmålet hva som er hensiktsmessig, hvordan man faktisk skal oppnå at noe skjer.

Jeg må spørre utenriksministeren om jeg har forstått ham riktig, at dersom man klarer å få inn visse omformuleringer slik at India og Pakistan nevnes slik de bør i den-

ne traktaten, så kan vi stemme for den? Eller er det slik at i tillegg til dette må også enhver form for kritikk eller mistanke om atommaktens manglende vilje eller evne til nedrustning fjernes fra denne traktaten?

Når jeg sier at det er grunn til å ha en del slike formuleringer, er det naturligvis på bakgrunn av Russlands manglende evne eller vilje til å ratifisere START II-avtalen, det som nettopp skjedde i USA med deres avvisning av å ratifisere prøvestansavtalen, og naturligvis India og Pakistan, som har hatt sine prøvesprengninger, og Kina, som også er aktiv. De landene som står bak NAC-resolusjonen, er land som vi logisk sett kan stå temmelig rakygget sammen med i denne saken.

Dagrun Eriksen (KrF): Interpellanten tar opp et viktig tema. Tidligere var det nok et større engasjement og debatt i Norges befolkning om temaet ikke-spredning, nedrustning og eliminering av atomvåpen. Men saken har ikke mistet sin store betydning. I dag drøftes disse temaene på en internasjonal arena. Det har skjedd fremskritt. Men vi ser også en økt takt i utprøving av denne type våpen og manglende fremskritt. Jeg tenker her spesielt på prøvesprengningene som India og Pakistan utførte i fjor. Det amerikanske senatets nei til ratifikasjon av prøvestansavtalen og Russlands vegring mot å ratifisere START II-avtalen innebærer også bekymringsfulle stans i utviklingen. Det virker som om det er blitt hardere fronter og mindre samarbeidsånd i arbeidet med å nærme seg en atomfri verden. 7-landsinitiativet, som det nå er, New Agenda Coalition, presenterer i høst et nytt resolusjonsforslag. Interpellanten spør om Regjeringen vil gå aktivt inn i forhandlingene i FN med sikte på å stemme for NAC-resolusjonen. For oss i Kristelig Folkeparti er det en forutsetning for å stemme for en slik resolusjon at den bidrar til å løsne et til dels stillestående samarbeidsklima og vil bidra til resultater, og at vi ikke nå lager nye arenaer, men jobber innenfor de etablerte rammer som finnes. Dette er en altfor viktig sak til å flagge høye standpunkter og symbolske prinsipper. Det vi må oppnå, er resultater. Da er det viktig å liste seg forsiktig. Det er viktig å anerkjenne det som allerede er gjort. Det er viktig med en rettferdig behandling av ulike land. Det er viktig med en ny giv i samarbeidet mellom kjernevåpenmaktene. Og det er viktig med et stadig internasjonalt press. Jeg håper at interpellanten er enig i at dette er viktige ting som må vurderes i forhold til NAC-resolusjonen og om Norge skal stemme på den.

Mitt råd på veien til utenriksministeren er: Dette er ikke en sak der vi har råd til å gå ned med flagget til topps. Dette er en sak hvor resultater er det viktigste.

Siri Frost Sterri (H): Forslaget fra den såkalte New Agenda Coalition om full atomnedrustning ble også debattert i Stortinget i fjor på denne tiden. Da påpekte utenriksministeren betydelige mangler i forslaget, bl.a. når det gjelder fordelingen av ansvaret for ratifiseringen av Start II-avtalen, som initiativet fordelte likt mellom Russland og USA. Utenriksministeren viste også til formuleringer i initiativets preambulum som var problema-

tiske, bl.a. den at atommaktenes nedrustningsvilje ble trukket i tvil nærmest som en forutsetning for initiativet.

Norge avstod altså i fjor, sammen med andre land, fra å stemme for dette initiativet og foreslo i koalisjon med Canada og Japan endringer til 8-landsgruppens initiativ. En ny versjon av New Agenda Coalition-forslaget ble fremlagt for FN den 22. oktober i år.

Spørsmålet er imidlertid om endringene i dette dokumentet er av substansiell art. Høyre ser ingen grunn til at Norge skal endre standpunkt på bakgrunn av det nye dokumentet. Dette fordeler fremdeles ansvaret for Start II-avtalen likt mellom Russland og USA, til tross for at Senatet altså har ratifisert denne avtalen, og til tross for mange initiativ for å få Russland til å gjøre det samme. Enkelte detaljer påpekt av utenriksministeren ved forrige korsvei er heller ikke endret.

Jeg vil minne interpellanten, Marit Nybakk, om at bakgrunnen for FNs bekymring var prøvesprengningene til India og Pakistan. I den forbindelse tok Norge et direkte initiativ sammen med bl.a. Australia, Canada og New Zealand om en resolusjon som fordømte prøvesprengningene. Som Høyres leder, Jan Petersen, bemerket i fjorårets debatt, var det opprinnelige initiativet for svakt på ikkespredningsområdet. Dette har ikke endret seg i det nye forslaget.

Det er viktig at Regjeringen bevarer en viss realpolitisk teft i disse spørsmålene. Derfor er Høyre så langt tilfreds med Regjeringens holdning presentert av utenriksminister Vollebæk i denne debatten. Men Høyre uttrykte i fjorårets debatt at Regjeringen også burde kunne benytte seg av et mer aktivt virkemiddel enn å avholde seg fra å stemme, ved å stemme imot tekster man ikke er fornøyd med. Jeg finner grunn til å gjenta dette nå.

La meg avslutningsvis også bare bemerke at det er et tankekors at denne debatten nå blir reist fra Marit Nybakk side to dager etter USAs presidents besøk her i landet.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Monika Soltveit Gabrielli (Sp): Først vil eg seie at representanten Marit Nybakk har reist ein viktig interpellasjon.

Kampen mot atomvåpen er nok ikkje så synleg i dag, slik det er blitt sagt tidlegare, som under den kalde krigen. Folk flest føler seg ikkje så truga. Men mykje tyder på at vi bør vere minst like opptatt av nedrusting no som før, først og fremst fordi atomvåpennedrustinga nesten har stoppa. For nokre veker sidan sa Senatet nei til å ratifisere prøvestansavtalen. Samtidig har opinionen i Russland snudd. Tidlegare var ca. 70 pst. av befolkninga i Russland mot atomvåpen, mens no er 70 pst. for desse våpna. Vidare har Kina sagt at dei vil investere 78 milliardar kr i å forsvare landet mot eventuelle angrep. Og India og Pakistan sine prøvesprengingar viser at atomvåpen igjen blir spreidde til nye land.

Situasjonen er med andre ord urovekkande internasjonalt, og det er viktig at Noreg gjer det vi kan for å snu ut-

viklinga. Noreg må bruke dei kanalane vi har, for å påverke.

Eg er glad for det svaret statsråd Vollebæk gav interpellanten. Samtidig er eg glad for Noregs kritikk av Senatet da dei sa nei til å ratifisere prøvestansavtalen. Til saman viser dette at Noreg har blitt klarare i sitt syn og meir villig til å bruke dei kanalane vi har til å påverke.

Undersøkingar har vist at 92 pst. av det norske folket er imot atomvåpen, og det forpliktar oss. Det er derfor etter Senterpartiet si oppfatning viktig at utanriksministeren held fram arbeidet med å få inn dei nødvendige endringane, slik at vi kan få ein resolusjonstekst det er mogleg for Noreg å stemme for. Men vi meiner også det er viktig at Noreg aktivt bruker dei kanalane vi har til å kjempe for atomvåpennedrusting.

Erik Solheim (SV): Noe av det som har gjort mest inntrykk på meg de siste årene, er en bok med bilder tatt av en japansk militærfotograf som kom til Nagasaki et par timer etter at atombomben var sluppet over byen. De lidelsene som avdekkes der – og som også interpellanten skildret – gjør det aldeles klart at bruk av atomvåpen i seg selv er en forbrytelse mot menneskeheten og en forbrytelse mot all sivilisert atferd. Jeg synes derfor det er svært positivt at Marit Nybakk har tatt opp denne interpellasjonen, og jeg er på ingen måte enig i Siri Frost Sterris kritikk om at man må kjenne den amerikanske presidentens reiseprogram før man kan ta opp en interpellasjon om vesentlige spørsmål i Stortinget.

Atomvåpen var oppfattet av oss alle som den store trusselen under den kalde krigen. Da var det frykten for en altoppslukende atomkrig vi var mest opptatt av. Den faren er etter all sannsynlighet over, men faren for bruk av atomvåpen i konflikt er antakelig større enn den var under den kalde krigen. Vi står overfor en mulig fare for at mellomstore land, helt ustabile stater, sågar terrorgrupper kan komme i besittelse av atomvåpen i de nærmeste årene. Jeg er derfor litt bekymret for det jeg oppfatter som for mye diplomatisk finesse i utenriksministerens innlegg. Når intensjonene i 7-landsgruppens resolusjonsforslag åpenbart er gode – det ble også bekreftet av utenriksministeren – når det ikke dreier seg om pariasstater eller diktaturer, men seriøse og viktige medspillere for å finne et internasjonalt kontrollregime, kan ikke vårt utgangspunkt være å veve dette inn i en uendelig rekke av diplomatiske finesser for å vurdere om vi skal stemme for eller mot.

SVs syn er at vi bør stemme for resolusjonen. SV vil også – vi får se hvordan det utvikler seg de nærmeste ukene eller dagene – vurdere å fremme forslag i Stortinget om å be Regjeringen stemme for en slik resolusjon.

Det har vært fokusert på at India og Pakistan bør inn i resolusjonen. Jeg deler selvsagt det synet. Jeg deler derimot ikke det synet som ligger under hos en del talere, om at India og Pakistan er selve hovedproblemet. Det må fokuseres på de maktene som har et ufattelig antall atomvåpen, som fortsatt besitter disse, og hvor det i stor grad er et politisk redskap i verden. Så lenge verken Russland eller Amerika er villig til en tilstrekkelig reduksjon, blir det

vanskelig – jeg sier ikke umulig, men vanskelig – å pålegge andre land de kontrollregimene vi må ha. Og hvis Norge lar være å stemme, er jeg redd for at dette i det internasjonale samfunn ikke oppfattes som noe annet enn at vi er litt for redd for å ta avstand fra amerikansk politikk. Vi blir oppfattet som å gå i amerikanske fotspor. Det vil være slik det blir sett på i nesten hele resten av verden, uansett hvilke diplomatiske trekk og sider ved resolusjonen vi her i Stortinget fokuserer på når det eventuelt blir bestemt å avholde seg fra å stemme.

Harald Hove (V): Det å utvikle atomvåpnene tok relativt kort tid, i alle fall fra det var mulighet for praktisk nytte – bare noen få år. Det har allerede tatt mye lengre tid å begrense utbredelsen av atomvåpen og nå det målet vi har, nemlig å avvikle atomvåpnene. Dessuten vil vi hele tiden, også om vi får avviklet atomvåpnene, dessverre være i den situasjonen at selve kunnskapen om hvordan de produseres vil være der. Atomvåpen har allerede ført til store lidelser og representerer et stort potensial for enda større lidelser. Det representerer på mange måter den store trusselen mot menneskeheten.

Som Marit Nybakk påpekte: av de såkalt ABC-våpnene er de biologiske og kjemiske våpnene forbudt. Atomvåpen er dessverre ennå ikke forbudt, selv om ikke-spredningsavtalen må oppfattes slik at den representerer et forbud mot atomvåpen for de land som ikke har atomvåpen på forhånd.

Arbeidet for å hindre spredning og for å redusere antallet atomvåpen, med endelig avvikling som mål, er viktig. Og på mange måter er vel det mest alvorlige som er helt aktuelt, tross alt situasjonen i India og Pakistan, og den må tas alvorlig og må nødvendigvis være med i en resolusjon om atomvåpenspørsmål som skal kunne vedtas i dag.

Venstre er glad for det omfattende og sterke engasjement som utenriksministerens redegjørelse viste i dette spørsmålet. Venstre gir i likhet med utenriksministeren en klar tilslutning til målene om en resolusjon som gir klar beskjed om at man ønsker en fortgang i arbeidet med avvikling av atomvåpen. Når det så gjelder spørsmålet om framgangsmåte og hvilke resolusjonstekster som vil være akseptable, er det et spørsmål om hva som er tjenlig og nyttig, og kan være et vanskelig avveiningsspørsmål.

Jeg vil på vegne av Venstre få gi uttrykk for et håp om at utenriksministeren i samarbeid med andre land lykkes i å nå fram til en formulering av resolusjonsteksten som gjør at Norge kan få gitt uttrykk for sitt egentlige standpunkt i disse spørsmålene, nemlig å gi en klar støtte til ikke-spredning. Og bare for ordens skyld: Etter vår oppfatning vil det eneste alternativet til å stemme for, være å avholde seg fra å stemme, ikke å stemme imot, slik Siri Frost Sterri på vegne av Høyre gav uttrykk for.

Bjørn Tore Godal (A): La oss ikke i bekymringen over alt det som er gjort, helt glemme alt det som faktisk har skjedd. 90 pst. av den kjernefysiske kapasiteten i Vest-Europa er borte, den er bygd ned. Vi har altså betydelige resultater når det gjelder strategisk nedrustning, vi

har avgjørende resultater når det gjelder den gamle diskusjonen om mellomdistanseraketter, og vi har betydelige resultater når det gjelder de kjernefysiske taktiske atomvåpen. Men det gjenstår veldig mye. Og det som er bekymringsfullt, er selvsagt at verken den russiske дума eller den amerikanske kongress er i den situasjonen at de bryr seg noe særlig om resolusjoner fra FN. I disse landene er det lite folkelig trykk i disse spørsmålene, og det samme gjelder i litt for mange andre land. Derfor er det i seg selv fortjenstfullt at vi på denne måten for annet år på rad får disse tingene fram til en offentlig debatt, som kanskje ikke samler altfor stor offentlig interesse, men som likevel er helt nødvendig om vi skal drive denne prosessen videre fram.

Jeg føler at de momentene som utenriksministeren har påpekt, forsvarer sin plass, og jeg regner med at han legger det seriøse arbeidet i det som han alltid legger i oppfølgingen av sin respons her i Stortinget, slik at vi kommer i en situasjon hvor vi nå kan stemme for en forbedret resolusjon. Jeg viser til det både interpellanten og utenriksministeren har sagt om det spørsmålet.

Det er hevet over tvil at vi også under Arbeiderpartiets regjeringer var opptatt av en del av de samme svakheter som forelå i fjor, nemlig at resolusjonsteksten for det første ikke nevnte land som bør nevnes, men for det andre også kunne bidra til en pulverisering av ansvaret for denne prosessen ved å føre den inn i et bredt nedrustningsforum hvor alle ble sittende og se på hverandre, mens det i realiteten er behov for å peke på noen. Og det er denne påpekingen av noen, de nåværende kjernefysiske makter, inkludert India og Pakistan, som er et springende punkt om vi skal føre denne prosessen videre og fram til mål i en ikke altfor uoverskuelig framtid.

Men jeg gjentar: Jeg føler at hovedpoenget er at i for mange land står disse spørsmålene nå lavere på den politiske dagsordenen enn de gjorde for en del år tilbake. Det er hovedproblemet. Der føler jeg at utenriksministeren og andre fra likt tenkende land har et særlig ansvar for å forsøke å samrå seg med sikte på å komme ut av denne grøfta som vi på mange måter befinner oss i, fordi det er så små tegn til bevegelse både i Moskva og i de vestlige kjernevåpenstater.

Hans J. Røsjarde (Frp): Det er ca. et år siden en tilsvarende interpellasjon ble tatt opp, så dette er for så vidt den eneste årvisse høstøvelse som finner sted – de militære er det blitt så som så med når det gjelder ressursene.

Når det er sagt, vil jeg bare slå fast at fra Fremskrittspartiets side hadde vi et klart ønske om at man i fjor skulle stemme mot resolusjonen fra New Agenda Coalition, og det var – bare for å repetere det – knyttet opp til vår rolle i alliansen. Og når vi da ser voteringsresultatet fra i fjor, hvor det altså var Tyrkia sammen med de kjernefysiske maktene innenfor NATO som stemte mot, mener jeg at vi burde ha tilhørt den gruppen. Nå valgte altså et flertall av NATO-landene å avstå, og situasjonen er vel da den at det som nå er av utfordringer, er å se på veien videre i forhold til et endret forslag. Så vidt jeg forstår, er ikke endringen av det jeg vil kalle substansiell karakter,

og jeg tror vi i den situasjonen bør registrere at det beste vi kan håpe, vil være at Regjeringen også denne gang avstår fra å stemme, dersom det er forløpet for andre NATO-stater. Vår forankring bør være opp til våre fremste allierte og mindre til det å skulle være banebrytende og pådrivere gjennom symbolsk effekt.

Jeg tror vi bare må registrere at til tross for forbud mot kjemiske og biologiske våpen, er ikke trusselen om bruk av slike våpen blitt særlig mindre i en ustabil og urolig verden. Faren er nettopp i våre dager, som andre har påpekt, stor for at trusselen om bruk også av kjernefysiske våpen kan øke i tiden som kommer. Da vil det være behov for å kunne møte også disse truslene, ikke bare med ord og voteringer som tar seg godt ut, men ved å være realistiske, slik jeg også oppfattet representanten Dagrun Eriksen, i forhold til resolusjonsteksten og håndteringen av den. Vi kan, etter Fremskrittspartiets mening, rett og slett ikke være de store symbolpådrivere uten også å se på de realistiske konsekvenser. Uten sammenlikning for øvrig vil jeg si at det å være foregangsnaasjon og liksom skulle gjøre alle ting veldig bra i en idealistisk sammenheng, kan få en del konsekvenser av negativ karakter. For eksempel vil jeg peke på at CFE-avtalen som i sin tid ble inngått, gav Norge et meget lavt og idealistisk tak på pansrede personellkjøretøyer. Det ble gjennomført i nåværende statsministers periode som utenriksminister. Konsekvensen i dag er at vi ikke engang er i stand til å ta hjem de kjøretøyer som vi opererer i det tidligere Jugoslavia.

Så fra vår side ønsker vi rett og slett å si nei. Vi skjønner at det ikke vil være mulig, og vår oppfordring er, i forhold til den tekst som foreligger, å avstå.

Marit Nybakk (A): Jeg vil takke for en saklig og fin debatt, og slutter meg til det Bjørn Tore Godal sa om at det er viktig én gang i året å få disse sakene satt på dagsordenen og få en skikkelig debatt.

Til Siri Frost Sterri: Jeg har lyst til å understreke at jeg for det første ikke kan se noen sammenheng mellom president Clintons besøk og denne interpellasjonen. Dessuten er det vel slik at ikke noe presidentbesøk, enten det er fra USA eller andre steder, kan fravriste Norge et ansvar for å ta opp viktige spørsmål i nasjonalforsamlingen, og timingen her var dessuten FN-behandlingen av NAC-resolusjonen og ikke presidentbesøket.

Så vil jeg understreke at jeg synes det er viktig at vi ikke rangerer eller prioriterer atommaktene. Vårt mål må være å fjerne atomvåpen. Jeg vil også igjen vise til det Godal sa om atommaktene, og uttrykke den samme bekymringen over at det er veldig liten diskusjon og lite bevegelse, og over at opinionen ikke er spesielt sterk i forhold til å kvitte seg med atomvåpen i en rekke av disse atommaktene.

Jeg vil gjenta det jeg har sagt, og be utenriksministeren følge opp det han har påbegynt, altså prosessen med bl.a. å få inn India og Pakistan, og andre spørsmål som flere talere har tatt opp i denne debatten. Jeg finner også grunn til å si meg enig med Engebretsen i at det kanskje ikke er så rart at det gis uttrykk for en grunnleggende

skepsis til kjernevåpenmaktens vilje, for ikke å si evne, til å drive med atomnedrustning. Utviklingen viser dessverre at atomtrusselen kanskje er større enn den har vært på lenge, til tross for den nedrustningen vi har hatt.

Jeg er veldig fornøyd med de tiltakene som Norge har foreslått i 1. komite i FN, som utenriksministeren redgjorde for, at tilsynsprosessen for ikkespredningsavtalen revitaliseres, at man oppretter en arbeidsgruppe ved Nedrustningskonferansen i Genève, at Russland naturligvis snarest må ratifisere START II-avtalen, at USA og Russland bør starte forhandlingene om en START III-avtale, og at taktiske kjernevåpen må inn på den nedrustningspolitiske dagsordenen. Jeg synes dette er prisverdig. Jeg vil likevel be utenriksministeren fortsette arbeidet med sikte på å stemme for NAC-resolusjonen, og i tillegg spørre hvordan Norge videre vil håndtere atomvåpen-spørsmål også i andre multilaterale organisasjoner.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Som jeg redgjorde for i mitt hovedinnlegg, arbeider Regjeringen aktivt for å skape en ny giv i internasjonalt arbeid med kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning. Vårt syn er at vi først og fremst trenger ny bevegelse og fremdrift i den eksisterende agenda og etablerte prosesser, snarere enn å lage en ny agenda. Det aller viktigste nå vil være å legge grunnlaget for fremgang under tilsynskonferansen for ikkespredningsavtalen til våren og få i gang forhandlinger om en avtale som forbyr produksjon av spaltbart materiale for kjernevåpenformål.

En annen viktig oppgave fremover blir å få bevegelse i den multilaterale dialogen om kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning innenfor rammen av ikkespredningsavtalen og Nedrustningskonferansen i Genève. En snarlig russisk ratifikasjon av START II-avtalen og igangsettelse av forhandlinger om ytterligere strategiske styrkereduksjoner mellom USA og Russland vil være vesentlige bidrag i den sammenheng, ved at de vil skape ny optimisme og vise at kjernevåpenmaktene tar sitt ansvar på alvor.

Jeg vil minne om at den resolusjonen vi har drøftet i dag, er én av et titalls resolusjoner om kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning som er til behandling under årets generalforsamling. Vi må ikke glemme at Norge støtter en rekke resolusjoner innen dette området. Sammen med Japan tar vi sikte på å fremme en resolusjon om kjernefysisk nedrustning med sikte på å eliminere kjernevåpen under streng og effektiv internasjonal kontroll. Vi støtter resolusjonen som tar til orde for å etablere hele den sørlige halvkule som atomvåpenfri sone, en resolusjon som vektlegger betydningen av Afrika som kjernevåpenfri sone og resolusjonen om et forbud mot militarisering av verdensrommet.

Jeg vil understreke at det fremdeles pågår konsultasjoner innad i 7-landsgruppen om den endelige tekstutformingen. Norge har en løpende dialog med våre nærstående NATO-allierte i dette spørsmålet og selvsagt med NAC-landene, da spesielt Sverige. Regjeringens beslutning om norsk stemmegivning vil avhenge av at vi får gjennomslag for en tekst som ivaretar de norske syns-

punkter. Jeg har lyst til å understreke at det å avstå på en resolusjon, ikke betyr at man ikke har noen mening. Det betyr nettopp i denne sammenheng at vi ser intensjonene og støtter dem, men allikevel finner at utformingen, den måten intensjonene er behandlet på, ikke er tilstrekkelig god. Og jeg tror neppe at representanten Solheim i alle sammenhenger vil mene at bare intensjonene er gode, skal vi gå for saken. Vi må se ting i en noe større sammenheng. Det blir også mitt svar til representanten Engbretsen: Vi må selvsagt se resolusjonens tekst i sammenheng til slutt, men India og Pakistan-spørsmålet er viktig i denne totale sammenheng.

Presidenten: Dermed er interpellasjonsdebatten avsluttet.

S a k n r . 4

Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteavgjerd nr. 99/1999 av 30. juli 1999 om endring av Protokoll 31 til EØS-avtala om EFTA/EØS-statane si deltaking i den fireårige handlingsplanen til EU for å fremje sikrare bruk av Internett (Innst. S. nr. 9 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 98 (1998-1999))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se neste spalte)

H a n s J. R ø s j o r d e gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 30 (1998-1999) – Nordisk samarbeid – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: I sak nr. 2 og sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykkjer til godkjenning av EØS-komiteavgjerd nr. 99/1999 av 30. juli 1999 om endring av Protokoll 31 til EØS-avtala om EFTA/EØS-statane si deltaking i den fireårige handlingsplanen til EU for å fremje sikrare bruk av Internett, jf. St.prp. nr. 98 (1998-1999).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 5

Referat

1. (50) Forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om endring av regelverk tilknyttet skattelovens § 76 om særfradrag for forsørgelse (Dokument nr. 8:15 (1999-2000))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (51) Riksrevisjonen legger fram: 1 Ekstrakt av Norges statsregnskap og regnskap for administrasjonen av Svalbard for budsjetterminen 1998 2 Saker for desisjon av Stortinget og saker til orientering (Dokument nr. 1 (1999-2000))
3. (52) Riksrevisjonens gjennomgåelse og vurdering av antegnelse til statsregnskapene for 1993-1997 desidert «Til observasjon» (Dokument nr. 3:1 (1999-2000))
4. (53) Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker, mv. for 1998 (Dokument nr. 3:2 (1999-2000))
5. (54) Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen i Statens helsetilsyn og ved fylkeslegekontorene (Dokument nr. 3:3 (1999-2000))
6. (55) Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende lokal lønnspolitikk i departementene og departementenes oppfølging av lokal lønnspolitikk i underliggende virksomheter (Dokument nr. 3:4 (1999-2000))
7. (56) Riksrevisjonens undersøkelse av øremerkede tilskudd som virkemiddel for staten i styringen av kommunene (Dokument nr. 3:5 (1999-2000))
8. (57) Riksrevisjonens undersøkelse av statens kjøp av posttjenester (Dokument nr. 3:6 (1999-2000))
Enst.: Nr. 2-8 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
9. (58) Forelegg for Stortinget av bistandsavtaler som trådte i kraft i 1998
Enst.: Sendes utenrikskomiteen.

Møtet hevet kl. 13.55.